

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA
MARIBOR

DIPLOMSKO DELO

RAZVOJ REPUBLIKE JUŽNE AFRIKE IN SODELOVANJE Z EVROPSKO UNIJO

Kandidatka: Dijana Koštro
Študentka izrednega študija
Številka indeksa: 11190122369
Program: Komerčalist
Mentorica: Alenka Valcl

Maribor, 2014

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Dijana Koštro, št. indeksa 11190122369, izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom **RAZVOJ REPUBLIKE JUŽNE AFRIKE IN SODELOVANJE Z EVROPSKO UNIJO**, ki sem jo napisala pod mentorstvom Alenke Valcl, univ.dipl.ekon..

S svojim podpisom zagotavljam, da:

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predložena projektna naloga izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbel/a, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah; UL št. 16/2007; (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32. členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Ptuj, december 2014

Podpis študentke:

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila Višji strokovni šoli Academia Maribor, ki mi je omogočila pridobiti nova znanja in spoznati veliko novih ljudi.

Nadalje gre zahvala mentorici ge. Alenki Valcel za pomoč in vodenje pri pripravi in pisanju diplomskega dela.

Zahvala tudi mag. Mirjani Ivanuša-Bezjak, za spodbujanje in trud.

Zahvaljujem se tudi Blanki Medved za lektoriranje diplomskega dela.

Največja zahvala gre moji sestri Karmen in njeni družini, ki so mi omogočili, da sem spoznala Republiko Južno Afriko.

Iz srca se zahvaljujem Mihelci Šnepf, ki je verjela vame in ves čas študija stala ob strani.

Hvala vsem!

POVZETEK

Afrika, zibelka človeštva. Drugi največji kontinent na svetu, kjer živi okoli milijarda ljudi v 55 državah. V Afriki je več kot 3.000 različnih skupin prebivalstva in več kot 2.000 jezikov. Kontinent je bogat z naravnimi viri (rudnine, nafta), hkrati pa najbolj reven in najmanj razvit, kar pomeni visok potencial rasti v prihodnosti.

Afrika se je v zadnjih letih, zaznamovanih z globalno gospodarsko in ekonomsko krizo, pokazala za zelo odporno na težave preostalega sveta. Leta 2009 je bila poleg Azije edina regija, ki je izkazovala pozitivno gospodarsko rast, ta je bila okoli 2,0 %. Od takrat naprej je v trendu gospodarske rasti (Finančna hiša d.o.o., 2012).

Ob besedi Afrika večina ljudi pomisli na revščino, lakoto, bolezni, vojne in divje živali. Veliko ljudi ima zelo negativno, lahko bi rekla celo zaničevalno mnenje o Afričanih in o njihovem načinu življenja. Marsikaj slabega, negativnega sem slišala, ko sem se odpravljala na obisk k sestri v Afriko, v najjužnejšo državo, Republiko Južno Afriko (v nadaljevanju: JAR). Sestra Karmen živi tam s svojim možem in štiri letnim sinom že devet let. Obiskala sem jih šestkrat in vedno, ko sem tam, se sprašujem: ali je res v Afriki življenje slabše kot doma, v Evropi? Ob prvem obisku, to je bilo leta 2006, sem bila, kljub temu, da mi je sestra povedala veliko o načinu življenja, revščini, lepoti, o nepisanih pravilih, ki se jih moram držati, pozitivno presenečena. Med vožnjo iz Johannesburga v Pretorio, kjer živi sestra, sem uživala v prelepi naravi. Urejene ceste, gost promet, veliki novi avtomobili, ogromni trgovski centri... Priznati pa moram, da sem bila (kljub temu, da sem vedela za veliko revščino) pretresena, ko sem zagledala levo in desno ob avtocesti barakarska naselja (tako imenovani townships). Naselja iz valovite pločevine, kjer živijo predvsem temnopolti ljudje iz revnejših delov podeželja, ki so prišli iskat delo v mesta. Ja, to je Južna Afrika. Na eni strani življenje kakršno poznamo v Evropi, morda še lepše in enostavnejše, na drugi strani pa velika revščina, ki je v Evropi ni, ali pa je, pa je še ne vidimo.

Južna Afrika, nevednost in zaničevalno mnenje številnih ljudi so me spodbudili k pisanju pričujočega diplomskega dela, katerega poglobitni namen je ugotoviti, zakaj spada republika Južna Afrika med države v razvoju, kakšno je dejansko stanje gospodarske razvitosti države,

vzroki za takšno stanje in kakšno vlogo ima Evropska unija pri njenem gospodarskem razvoju.

Po uvodni predstavitvi diplomskega dela bom v drugem poglavju predstavila preteklost Republike Južne Afrike, s katero je tudi zaznamovana. Sledilo bo tretje poglavje, v katerem bom opisala vlogo, ki jo ima Evropska Unija v Republiki Južni Afriki. Poleg tega, da je njena največja donatorka, je tudi največja trgovinska partnerka, z njo ima sklenjene različne preferencialne sporazume. V četrtem poglavju bom analizirala razvoj Južne Afrike od padca apartheida do danes. Razvoj JAR bom analizirala s pokazatelji gospodarske razvitosti, ki jih bom primerjala z drugimi gospodarstvi. Na koncu bo sledil sklep, v katerem bom interpretirala ugotovitve in preverila veljavnosti hipotez.

Ključne besede: Republika Južna Afrika, položaj, država v razvoju, razvoj, Evropska Unija, revščina, sodelovanje, zunanja trgovina

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC SOUTH AFRICA AND COOPERATION WITH THE EUROPEAN UNION

Africa, the cradle of civilization. The second largest continent in the world, with over 55 countries and one billion inhabitants. There are over 3.000 different groups in the population with over 2.000 different languages. The continent is rich with natural resources (minerals, oil) but is also the poorest and least developed, which means it has high potential for growth in the future.

The past few years of global recession make it seem as if South Africa avoided problems that affect the rest of the world. It was the only region aside from Asia that projected increased economic growth in 2009; which was around 2%. The country is (from then on) in the economic growth trend (Finančna hiša d.o.o.,2012).

When people hear Africa, they think of poverty, hunger, sickness, war and wild animals. A lot of people have a very negative, perhaps even disdainful opinion when it comes to Africans and their way of life. I heard a lot of negativity while on my way to visit my sister in Africa. I went to its southernmost country, the South African Republic (hereinafter referred to as SAR) my sister Karmen has been living there with her husband and 4 year old son for nine years. I have visited them six times and every time I arrive I ask myself: Is life in Africa worse than back home in Europe? I had been pleasantly surprised during my first visit (in 2006) despite being told a lot about their way of life, poverty, beauty and the unwritten rules by my sister. I enjoyed the nature while driving from Johannesburg to Pretoria, where my sister lives. I admired the well-constructed roads, thick traffic, large new cars, huge shopping centers... But I have to admit that I was (even though I knew about the poverty) shocked when I saw numerous shantytowns beside the highway (called townships) made from bendable metal, wherein people from poorer regions who come looking for work in the countryside live. Yes, that's South Africa. On one hand we have the life we know in Europe, which is perhaps nicer

and simpler, while on the other – A lot of poverty which is absent in Europe. Or we haven't observed it yet.

South Africa and the ignorance along with the disdained opinions of numerous people have encouraged me to write the upcoming thesis, the point of which is: To find out why South Africa belongs in the group of developing countries, what is the current economic state, what are the causes for the state of affairs and what part the European Union plays with its economic development.

After the introductory presentation of my thesis I will present the second chapter which concerns the past of South Africa, which stigmatizes the country. It will be followed by the third chapter in which I will describe the European Union's role in South Africa. Besides being South Africa's biggest donator, it's also SA's biggest trade partner. The EU and SA have signed several different preferential agreements. In chapter four, I will analyze the growth of South Africa from the fall of apartheid up to today. I will analyze the development by using indicators of economic development, and comparing them with the economy of other countries. The thesis will be completed by a conclusion in which I will interpret my findings and verify the validity of my hypotheses.

Key words: South African Republic, position, developing country, development, European Union, poverty, cooperation, foreign trade

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	10
1.1 OPREDELITEV OBRAVNAVANE ZADEVE	10
1.2 NAMEN, CILJ IN OSNOVNE TRDITVE DIPLOMSKEGA DELA	11
1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE	11
1.4 PREDVIDENE METODE RAZISKOVANJA	12
2 JUŽNA AFRIKA OD KOLONIALIZMA DO DANES	13
2.1 ZAČETEK KOLONIALIZMA.....	13
2.2 APARTHEID	17
2.3 EKONOMSKE SANKCIJE	21
2.3 GOSPODARSKI RAZVOJ JAR PO APARTHEIDU	24
2.4 POLOŽAJ REPUBLIKE JUŽNE AFRIKE	28
3 SODELOVANJE EVROPSKE UNIJE	31
3.1 ZUNANJETRGOVINSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE	31
3.2 PREFERENCIALNI SPORAZUMI EVROPSKE UNIJE Z DRŽAVAMI ACP.....	33
3.3 SODELOVANJE EU Z REPUBLIKO JUŽNO AFRIKO.....	38
3.4 ZUNANJA TRGOVINA.....	44
4 MOŽNOSTI ZA SLOVENSKO GOSPODARSTVO	47
5 SKLEP.....	50
6 LITERATURA IN VIRI.....	53
6.1 LITERATURA	53
6.2 INTERNETNI VIRI.....	54
7 PRILOGA	57
SEZNAM KRATIC	57

KAZALO TABEL

TABELA 1: INDIKATORJI APARTHEIDA.....	26
TABELA 2: NOMINALNA IN REALNA RAST BDP NA PREBIVALCA V IZBRANIH GOSPODARSTVIH	27
TABELA 3: LETNE POVPREČNE STOPNJE RASTI BDP NA PREBIVALCA (%).....	27
TABELA 4: BLAGOVNA MENJAVA MED EU IN JAR 2003-2013	44
TABELA 5: SKUPNO BLAGO; TOP BLAGO PO ODDELKIH 2013 EU-JAR.....	45
TABELA 6: SKUPAJ BLAGO; TOP TRGOVINSKI PARTNERICE 2013.....	46
TABELA 7: BLAGOVNA MENJAVA MED SLOVENIJO IN JAR 2008-2013.....	48

1 UVOD

1.1 *Opredelitev obravnavane zadeve*

V svetu obstajajo neenakosti med razvitimi in nerazvitimi državami. Nerazvite države so tiste, ki so zaradi različnih zgodovinskih vzrokov zaostale za razvojem drugih držav. Ujete so v krogu revščine, ki je brez pomoči in posredovanja razvitih držav niso sposobne izkoreniniti.

Republika Južna Afrika je svojevrstna neznanka. Ne vemo, ali bi jo uvrstili v razviti ali nerazviti svet, ker je prava mešanica vsega. Dežela je polna naravnih lepote, ima bogat živalski svet in bogato kulturno dediščino svetovnega slovesa. Poleg tega, da je ena od najbolj zanimivih turističnih področji na svetu, ne smemo pozabiti na njena naravna bogastva, ki jih ima v izobilju, od zemlje do številnih rudnikov. S prihodom belega človeka – kolonializma se je za Južno Afriko začela pisati kruta preteklost, s katero je zaznamovana še danes. Njena preteklost je zgodba o boju za zemljo in politično moč. Več kot štiri desetletja je vladal apartheid, ki je bil politična doktrina, s katerim je vlada Južne Afrike imenovala svoj sistem rasne segregacije, zatiranja in izkoriščanja. Ta sistem je omogočal belemu človeku, da je vodil politiko republike. Južna Afrika je postala država, kjer so bile razlike med premožnimi in revnimi največje, seveda v korist kapitalsko močnejšemu belemu vladajočemu razredu. Leta 1994 so v zgodovini Južne Afrike potekale prve popolnoma demokratične predsedniške volitve, pri katerih so lahko sodelovali vsi prebivalci države, ne glede na raso in barve kože.

Velik pečat na razvoj JAR je pustila evropska civilizacija, ki danes sodeluje v okviru Evropske Unije. Zaradi zaloga surovega materiala in energije je Južno Afriški trg za EU zelo privlačen, zato želi na tem področju utrditi trgovinske in razvojne vezi. Pravi partnerski odnosi so se razvili z ustanovitvijo zunanjetrgovinske politike EU, ki poleg razvojne pomoči nudi preferencialen dostop do trga EU. Danes sestavljajo ti odnosi trdno strateško partnerstvo, ki temelji na političnem dialogu ter gospodarskem, trgovskem in razvojnem sodelovanju. EU in JAR se borita za zmanjšanje stopnje izključenosti revnih ljudi iz gospodarskega procesa, za mir in varnost vseh. Razvili sta širok spekter instrumentov sodelovanja, katerih glavni cilj je zmanjšati in postopoma odpraviti revščino, integrirati JAR v globalno ekonomijo ter doseči cilje trajnega razvoja.

1.2 Namen, cilj in osnovne trditve diplomskega dela

Ugotavljam, da ima večina ljudi, predvsem Slovenci, napačno predstavo o Republiki Južni Afriki. JAR ni smo država revščine, bolezni, vojn, diamantov, zlata in divjih živali. Je nekaj več. To je država s kruto preteklostjo, s katero je zaznamovana še danes. **Namen mojega diplomskega dela** je bralcu predstaviti to državo. Med samim delom se bom osredotočila na njeno preteklost, s katero je zaznamovana, njen razvoj od apartheida do danes, trenutni položaj in vlogo Evropske Unije, ki jo ima v tej državi. **Cilj diplomskega dela** je analizirati gospodarski razvoj JAR, zunanjo trgovino JAR z EU, raziskati gospodarske povezave JAR z ostalimi državami predvsem z EU ter ugotoviti priložnosti za poslovanje Slovenije z JAR.

Dejstvo je, da spada JAR med države v razvoju, poleg tega pa je ena najbolj razvitih držav na črni celini.

Osnovne trditve – hipoteze, zastavljene v nalogi so:

- Republika Južna Afrika je zaznamovana s svojo preteklostjo; Sodelovanje Republike Južne Afrike z Evropske unije ugodno vpliva na njen gospodarski razvoj;
- zunanjetrgovinska usmeritev je bistvenega pomena za razvoj države;

1.3 Predpostavke in omejitve

Rezultati diplomskega dela slonijo na interpretaciji obstoječe domače in tuje literature in obdelavi statističnih podatkov. Pri pisanju se bom večinoma omejila na uporabo spletnih virov, ki jih navaja Evropska komisija, Eurostat, The world bank, data & statistics, Unctad handbook of statistics, ki jih je mogoče dobiti v tiskani obliki. Ti viri so tudi edini, ki podrobneje poročajo o raziskovalni tematiki. Predpostavljam, da so ti viri dovolj natančni in verodostojni za analizo razvoja in obstoječega obsega gospodarskega sodelovanja med EU in Republike Južne Afrike.

1.4 Predvidene metode raziskovanja

Osnovna uporabljena metoda je splošna raziskovalna metoda spoznavnega procesa, s pomočjo katerega bom zbrala dejstva, podatke in informacije, ki se nanašajo na proučevano tematiko. Poleg metode spoznavnega procesa bom uporabila tudi metodo deskripcije (opisovanje dejstev, procesov, pojavov), metodo kompilacije (povzetek spoznanj, opazovanj, stališč, sklepov nekaterih avtorjev) ter analitsko metodo (prikaz obstoječega stanja, razvoja države, sodelovanja z EU). V tem delu bom uporabila statistično metodo analize, primarnih virov podatkov.

2 JUŽNA AFRIKA OD KOLONIALIZMA DO DANES

»*Enotnost je močnejša*« je moto zastave Južno Afriške Republike. Zastava je bila uvedena leta 1994, njen dizajn in barve predstavljajo zgodovino Južne Afrike. Centralni zeleni trak v obliki črke Y simbolizira združenje, novo najdeno nacionalno enotnost države po koncu apartheida. Zelena barva predstavlja državo samo, kmetijstvo, upanje, naravno bogastvo. Bela barva predstavlja belo prebivalstvo in mir. Rumena oziroma zlata barva obarvano prebivalstvo ter bogastvo mineralnih virov. Črna barva predstavlja črno prebivalstvo, modra barva nebo in oceana. Rdeča barva predstavlja kri, ki je tekla med boji za svobodo. Barvito zastavo danes priznavajo vsi prebivalci - beli, obarvani ali črni - se počutijo povezani s tem simbolom.

Mlajša zgodovina Južne Afrike je označena z evropskimi kolonialisti. Sprva so Nizozemci in Britanci na obali ustanavljali vmesna postajališča za oskrbo, čez čas pa so prodirali vedno globlje v notranjost dežele. Do tam živčih plemen niso bili obzirni predvsem Buri, potomci zgodnjih nizozemskih naseljencev, ki so sledili strogi rasni diskriminaciji, ki je segala globoko v 20. Stoletje. Rasna diskriminacija je bila odpravljena leta 1994, ko so izvedli prve demokratične volitve. Izvoljen je bil prvi črni predsednik Nelson Mandela.

2.1 Začetek kolonializma

Že od konca 15. stoletja je bila za pomorščake na poti v Indijo južno afriška obala pomembna vmesna postaja. Razen nekaj pristanišč, kjer je potekala menjava blaga z domorodci, znatnih prizadevanj za kolonizacijo obale ni bilo. Čeprav so bili Portugalci prvi, ki so objadrali Rt dobre Nade, so bili Nizozemci prvi, ki so se začeli naseljevati in so tukaj našli svojo novo domovino.

Zgodovina belega človeka v Južni Afriki, in s tem rasne diskriminacije in rasizma na tem območju, se je začela v času holandske pomorske premoči v 17. Stoletju, s prihodom prvih kolonistov. Leta 1652 je holandska Družba za vzhodno Indijo zgradila močno obmorsko postajo na skrajnem afriškem jugu pri Rtu dobre Nade, kjer naj bi se mornarji na poti do Indije oskrbeli s svežo vodo in hrano. Evropska naselbina se je v naslednjih desetletjih razširila z novimi priseljenci, predvsem francoskimi hugenoti in še nekaj drugimi evropskimi

prišleki. Etnična zasnova evropske naselbine pa so bili prvi holandski naseljenci in v njih je jedro naroda Burov (boer pomeni v nizozemščini kmet), ki so same sebe poimenovali za »Afrikaanderje« (angleška verzija za Afrikaander je Afrikaner) (Južnič, 1982, str. 1021).

Prihod nizozemskih mornarjev ni bilo naključje, njihova naloga je bila postavitve ladijskega oporišča za nizozemsko vzhodnoindijsko družbo VOC. Sprva je trgovsko oporišče služilo kot postojanka, kasneje kot investicija, katere namen je bil zmanjšati prevozne stroške iz Amsterdama v današnjo Jakarto. VOC je imela monopol v zunanji trgovini, podeljen s strani nizozemske republike, s tem pa suverenost v prekomorskih deželah (Jaenecke, 1997, str. 28).

Prvotno prebivalstvo Rta sta bili dve plemeni : Koikoin (Evropejci so jih kasneje zaradi odsekane izgovarjave poimenovali Hotentoti), ki so bili nomadski živinorejci, in Bušmani, ki so bili lovci. Plemeni sta bili med seboj sprti, saj so Hotentoti s svojo živino uničevali lovišča Bušmanov, ti pa so jim kradli živino. Nekaj let po ustanovitvi postojanke so se začeli priseljevati kmetje iz Holandije, ki so morali pridelovati točno določeno kulturo pod budnim očesom VOC-a, celo ceno za odkup jim je določala. Zaradi izredno bogate zemlje je kmalu začelo primanjkovati delovne sile. Riebeeck je komaj dve leti po prihodu na Rt zapisal: „Veliko ceneje bi bilo, če bi delo na poljih, lov in vsa druga potrebna dela opravljali sužnji. V zameno ne bi dobili plačila, temveč reden obrok riža in ribe,“ (Jaenecke, 1997, str. 29). Po tedanji izračunih VOC-a bi stalo vzdrževanje sužnja okoli 60 guldnov, medtem ko so beli nameščenci stali vsaj trikrat toliko. Sužnje so zato uvažali predvsem iz Madagaskarja, Indije, Cejlona, Indonezije ter ekvatorialne Afrike, saj bi zaslužnivanje Hotentotov glede na takratno razmerje z domačini - v začetku poselitve je bilo to razmerje 2.000 : 20.000 – bilo nesmiselno (Library of Congress, 1996, str. 53).

V Južno Afriko je prihajalo vedno več priseljencev. Začela je nastajati velika mešanica prebivalstva. Vedno večja potreba po pašnikih je vodila do prvih večjih konfliktov z domorodci. Ti so se ali sporazumeli z novimi priseljenci ali pa so bili spodrinjeni v notranjost dežele. V tem času so se domorodci mešali z belimi priseljenci in nastala je nova skupina prebivalstva, tako imenovani „Coloureds,“- obarvani.

Stoletje kasneje so potomci Burov začeli prodirati v notranjost Afrike, kjer so si prilastili obširna območja za poljedelstvo in živinorejo, ter tako spodrinili staroselce. Buri, katerih miselnost se je opirala na Biblijo in orožje, so na svojem pohodu naleteli na različna ljudstva. Imeli so vse prednosti, ki jih je ponujala višja evropska tehnologija, zlasti prednosti strelnega

orožja. Kadar so naleteli na odpor domorodcev, so orožje brez pomisleka uporabili proti svojim »naravnim in verskim sovražnikom« (Steiner in Steiner, 1991, str. 418).

V začetku 18. stoletja se je zaradi pregoste naseljenosti priseljevanje iz Evrope ustavilo. Namesto tega so uvažali vedno več sužnjev, ki so morali delati na poljih belega prebivalstva. Beli živinorejci so iskali nove pašnike za svojo živino, zato so prodirali vedno globlje v notranjost dežele. Ti tako imenovani „Trekboer,, so bili nomadi, živeli so v šotorih in vozovih. Med njimi, Bušmani in živinorejci pripadniki Xhosa-plemena, je začelo prihajati do konfliktov.

Po zmagi Britancev nad Nizozemci v napoleonskih vojnah je Južna Afrika leta 1814 postala britanska kolonija. Britanci so kmalu po okupaciji začeli anglizirati bivšo nizozemsko kolonijo. Uvedli so vrsto (za nizozemske kolonizatorje) izzivalnih ukrepov. Bure sta najbolj razkačila uvedba novih davkov in liberalnejša britanska politika do domorodcev (Steiner, Steiner, 1991, str. 419). Edina rešitev zanje je bil umik pred Britanci v notranjost Afrike. Področje, kamor so se namenili, ni bilo naseljeno. Sledile so vojne z Bantujci ter s plemenoma Zulu in Xhosa (Lešnik, 1987, str. 25-26).

Konec 60-ih let 19. Stoletja sta bili na področju današnje Južnoafriške republike dve angleški koloniji: Kaplandija (Cape), Natal ter dve burski republiki: Transvaal in Oranje. V tem času (natančneje 1865), je bela populacija narasla od 20.000 na 180.000 (Library of Congress, 1996, str. 64).

Odkritje bogatih nahajališč diamantov v današnjem Kimberleyu (1870) in zlata v Transvaalu (1884) je povzročilo nagle gospodarske in demografske spremembe. Prihajati so začeli britanski priseljenci. Obenem je prišlo tudi do migracij črncev in burskih kmetov v prve urbane centre (Južnič, 1980). Usoda črncev pa je bila zapečatena, ko so odprli rudnike. Živinorejci in kmetje, vajeni nomadskega življenja, so se za stalno naselili in postali poceni delovna sila (Ki-Zerbo, 1977, str. 478). Vzporedno z odpiranjem rudnikov so nastajala mesta, nove komunikacije in trgovske družbe. Omenjene spremembe so okrepile burski nacionalizem, ki se je izražal v občutku manjvrednosti burske kmečke-sužnjelastniške družbe, ki ni zmogla iti v korak z dinamičnim kapitalističnim gospodarstvom, ki so ga vpeljali Angleži (Lešnik, 1987, str. 27).

Južna Afrika je naenkrat postala močna investicijska točka in kmalu je bilo tu več kapitala kot v kateri koli drugi Afriški državi – skupaj. V kratkem je namreč na tem področju (Colesberg Koppie) živelo več belcev kot v Burskem Bloemfonteinu, med katerimi je bilo največ britanskih državljanov. Britanci ter diamanti so bili razlog, da je 4. Novembra 1871 v taborišče kopačev prijezdil oddelek kaplanske policije, ter oznanil Union Jack, s čimer je diamantna polja priključil britanskemu imperiju. Angleži so taborišče krstili za Kimberley. Mesto je postalo največje diamantno središče na svetu, Anglija pa je Svobodni državi Oranje plačala odškodnino (Jaenecke, 1979, str. 116). Industrija z diamanti je v Kaplandiji prinesla neizmerno bogastvo. Do leta 1900 je v Kaplandiji zaživel 400.000 evropskih prebivalcev, kar je bilo dvakrat več, kot jih je bilo leta 1865 (Library of Congress, 1996, str. 66).

Anglija se je zdela gluha za načela, ki jih je nekoč uveljavljala. Razmišljali so le še strateško. Južna Afrika je morala postati zaupanja vreden steber imperija. Rt dobre Nade je bil Ahilova peta kraljestva in Witwatersrand njen najdragocenejši zlati zaklad. Da bi dosegla poslušnost belih Afrikanerjev, je Anglija žrtvovala pravice temnopoltih. Tragedijo Južne Afrike so tako predvideli že vnaprej (Jaenecke, 1979, str. 171).

Ustanovitev Južnoafriške unije, leta 1910, s statusom dominiona je pomenila kompromis med kolonizatorji; vključeni sta bili britanski koloniji Kap in Natal ter burski tvorbi Transvaal in Oranje. Buri so privolili v gospodarsko premoč britanskega kapitala, le-ta je privolil v bursko politično oblast (Južnič, 1982, str. 1022). V uniji so začeli uveljavljati rasistični sistem. Hkrati s plazom rasističnih zakonov se je začela ofenziva za neodvisnost od Velike Britanije. Leta 1931 je Južnoafriška unija dobila z Westminsterkim sporazumom popolno neodvisnost znotraj Commonwealtha in Pretorija je lahko odslej vodila lastno zunanjo politiko (Jaenecke, 1979, str. 171).

Nobelov nagrajenec za mir Albert Luthuli je kasneje zapisal: »Belci naj bi postali edini lastniki nove države. Pripadniki drugih ras naj bi jim izročili nekako tako, kot prodajo živino na farmi. Ustanovitev te države je bilo piratsko dejanje« (Jaenecke, 1979, str. 172).

Kot lahko vidimo, kolonializem - prihod belega človeka ni prinesel nič dobrega za tamkaj živeče domorodce. Morali so se bojevati za svoje ozemlje, bili so odrinjeni v notranjost dežele, izgubljati so začeli določene pravice, postali so poceni delovna sila. Z združitvijo

Burov in Angležev v Južnoafriško unijo se je z uvedbo rasističnega sistema vse skupaj še poostriilo. Z apartheidom pa so jim bile odvzete vse temeljne človekove pravice.

2.2 Apartheid

Apartheid (dobesedni pomen v angleščini in afrikanščini ločenost) je bila politična doktrina, s katero je vlada Južnoafriške republike imenovala svoj sistem rasne segregacije, zatiranja in izkoriščanja med leti 1948 do 1994. **Ta sistem je omogočal belcem**, ki predstavljajo manj kot petino prebivalstva, **da so vodili politiko Južnoafriške republike** (wikipedia.org/wiki/Apartheid).

Ameriški avtor Beyers Naude (1985, str. 62) je v svojem članku »Where is South Africa Going?« izrazil veliko skepso glede južnoafriške vladne politike:

Bantustani delujejo kot bazeni nezaposlenega delavstva, metem ko **»pass laws«** odstranjujejo ljudi iz belih območji, ter jim onemogočajo kakršno koli normalno življenje. 97 odstotkov bogastva te dežele je nakopičenega v »beli« Južni Afriki, 87 odstotkov naše populacije pa živi v bantustanih.

Ko je leta 1948 Nacionalna stranka (National Party – NP) prevzela oblast v industrijsko razvijajoči se južnoafriški družbi, je za svoj **politični cilj razglasila popolno in temeljito ločitev ras** (socialno, politično, gospodarsko, kulturno in prostorsko) (Jaenecke, 1979, str. 202). Rasizem in nacionalizem Afrikaanerjev se je utrdil v dolгих letih boja z avtohtonim črnskim prebivalstvom in britanskimi kolonizatorji. Ideološka osnova apartheida je bila v prepričanju potomcev burskih kmetov, da so »izvoljeno ljudstvo«, kateremu je Bog določil vodstvo nad pogani in barbari. Prepričani so bili, da je skupno življenje nemogoče zaradi prevelikih socialnih in kulturnih razlik med rasami (Steiner in Steiner, 1991, str. 420). Zagovarjali so ločen razvoj ras na ločenih območjih, v katerih naj bi se različne skupine razvijale kot ločene družbenoekonomske skupnosti, vsaka od njih pa naj bi imela ločene pravice in privilegije na svojem področju (Roskam, 1960, str. 178). V praksi je to pomenilo delitev južnoafriškega ozemlja na **»bela«** in **»črna«** področja, podelitev pravic Afričanom izključno v njihovih rezervatih – bantustanih, njihov razvoj pod kontrolo in skrbništvom bele

manjšine in ohranitev tradicionalne rasne politike – premoči in prevlade belcev (Lešnik, 1987, str. 65).

Da bi vladajoča bela manjšina izpeljala popolno ločitev ras, je leta 1950 izglasovala prvi osnovni zakon apartheida: **zakon o popisu prebivalstva** (The Population Registration Act), ki je Južnoafričane razdelil na štiri temeljne rasne skupine: **belce**, **črnce**, **mešance** (potomci rasnega mešanja) in **Azijce** (potomci priseljencev v glavnem iz Indije, ki so jih za časa britanske kolonialne oblasti, pripeljali za delo na plantažah) (Južnič, 1982, str. 1024). Dve leti kasneje je bil uveden **sistem prepustnic ali dovolilnic za gibanje**, ki so jih morali črnci stalno nositi s seboj. Zakonsko je bilo prepovedano naseljevanje afriških delavcev z družinami na belih področjih. Tisoče Afričanov je moralo zapustiti svoje domove, da bi se preselili v rezervate. Prepustnice so odpirale vrata getov, vendar le tistim črncem, ki so imeli pogodbo o delu (Lešnik, 1987, str. 66). Bela manjšina na oblasti je tudi politične pravice razdelila glede na rasno pripadnost. Predstavniška demokracija je bila rezervirana za belce, ki so edini imeli volilno pravico v Južni Afriki. Od leta 1959, ko so ukinili omejeno volilno pravico črncem, so ti ostali brez predstavniškega organa v južnoafriškem političnem sistemu (Lešnik, 1987, str. 59). Tudi mešanci in Indijci so postali žrtve rasistične zakonodaje, saj so jim bile prav tako odvzete nekatere politične pravice, čeprav nekoliko kasneje kot črncem. Najstrožje je bilo z zakonom prepovedano vsako »**rasno druženje**«, zlasti medrasni zakoni in spolni odnosi. Ta prepoved je veljala tudi za mešance in Azijce. Kljub tovrstnim prepovedim je rasno mešanje ves čas obstajalo (Južnič, 1982, str. 1024).

V petdesetih letih so belci izglasovali »**malo ločitev ras**« (petty apartheid) na vseh področjih javnega življenja: v kinematografih, muzejih, gledališčih, restavracijah, športnih igriščih, bolnišnicah, prometu. Rasno ločevanje je bela manjšina vnesla tudi v celoten izobraževalni sistem. Črnici niso imeli veliko možnosti za obiskovanje šol, za njihovo izobraževanje so večinoma skrbele misijonarske šole, ki jih vlada ni nadzirala (Santa Cruz, 1971). Leta 1959 so prepovedali študij temnopoltih na tistih južnoafriških univerzah, ki so do tedaj še veljale za »**odprte**«, in ustanovili ločene univerze za temnopolte študente (Roskam, 1960, str. 178).

Najbolj očitna oblika rasne **diskriminacije** v južnoafriškem gospodarstvu je bila **izključitev** Afričanov iz določenih področjih zaposlovanja, predvsem strokovnih, kvalificiranih in bolje plačanih delovnih mest. Glede zaposlitvenih možnosti črncem so sprejeli številne diskriminacijske zakone, ki so se v prvi vrsti ukvarjali s kontrolo gibanja in migracij

temnopolte delovne sile, politiko mezd in organizacijo sindikatov (Santa Cruz, 1971). Črnci in drugi nebelci so predstavljali tri četrtine aktivnega prebivalstva, ki je omogočalo 90% poljedelske proizvodnje, 90% proizvodnje v rudnikih in 60% v gradbeništvu in energetiki. Mezde črnskih delavcev so bile od šest do dvajsetkrat nižje od mezd belih delavcev. Belcem, ki so predstavljali 18% aktivnega prebivalstva, je pripadalo 64% narodnega dohodka. Na drugi strani je črnski delovni sili ostalo le 26% od celotnega narodnega dohodka (Lešnik, 1987, str. 70).

Land Areas Act je bil zakon, ki je črne dokončno fizično ločil od belih. Šlo je za podeželske rezervate mestna geta, kjer so pod življenjskim minimumom živeli Bantujci. Rezervati so se imenovali »*homelands*« (domovine), obsegale so okoli 14 odstotkov ozemlja, medtem ko je ostalih 86 odstotkov spadalo v belo področje. Vlada je lahko deportirala ljudi s posameznih področji tudi s silo. Ne glede na to, da so Bantujci imeli »*svoje*« območje, pa je njihove avtoritete imenovala bela vlada, kar je v praksi pomenilo, da so bili poglavarji rezervatov bolj ali manj nastavljeni (The Bantu Authorities Act No. 60, Libery of Congress, 1996, str. 85).

Proti vedno večjemu nasprotovanju in uporu večinskega prebivalstva se je bela gospodujoča manjšina pripravila s krepitvijo represivnega aparata. Na podlagi skrbno izvedene zakonodaje je policija dobila silno moč. Lahko je aretirala kogar koli med črnimi Južnoafričani ob katerem koli času in s katero koli pretvezo. Od leta 1953 do 1960 so izglasovali vrsto zakonov, s katerimi so zatirali politično opozicijo, omejevali svobodo izražanja in združevanja. Po zakonu o nelegalnih organizacijah (Unlawful Organizations Act) je predsednik države lahko katero koli organizacijo razglasil za nelegalno in jo razpustil (Južnič, 1982, str. 1026-1027).

Upor črnske večine proti rasni diskriminaciji in apartheidu v Južni Afriki se je začel razvijati skoraj vzporedno z nastankom južnoafriške državnosti (ustanovitev Južnoafriške unije). Tako so že leta 1912 ustanovili Južnoafriški domačinski svet (South African Native Council), pozneje preimenovan v Afriški nacionalni svet (African National Council – ANC), ki se je **boril za politične pravice črnske večine** ter širitev njene zavesti, izobrazbe in delovnih sposobnosti. Prvi boji so bili naperjeni zoper rezervate in še posebno zoper obvezne prepustnice, brez katerih črncem ni bilo dovoljeno gibanje izven bantustanov. Akcija je obsegala tudi organiziranje črnskih sindikatov (1919), čeprav jih vlada ni priznavala (Južnič, 1985, str. 1579).

Ko je burska Nacionalna stranka prevzela oblast, je črnske organizacije kmalu spravila v ilegalno. ANC je pozval vse črnce k aktivni vstaji. Po Gandhijevem vzoru so začeli s kampanjo civilne neposlušnosti. Množično so kršili zakone o ločitvi ras na železniških postajah, restavracijah, poštah, uradih in parkih (Jaenacke, 1979). Leta 1959 se je od ANC odcepilo militaristično krilo in se združilo v Panafriški kongres (Panafrican Congress – PAC) (Južnič, 1985, str. 1580). Doba nenasilnega boja proti dominaciji bele manjšine se je končala leta 1960 po porazu v Sharpevillu. Postopoma se je izoblikovala tudi Združena demokratična fronta (United Democratic Front – ADF), prek katere je deloval Afriški nacionalni kongres (ANC) in katere voditelj je bil Nelson Mandela (Lešnik, 1987, str. 104).

Leta 1963 je policija zajela skoraj celotno vodstvo ANC in PAC (med njimi tudi Mandelo, ki je bil obsojen na dosmrtno ječo), mnogi pa so zapustili Južnoafriško republiko in zbežali v tujino, kjer so pristali na obrobju južnoafriškega dogajanja. Zelo aktivna so bila mladinska in študentska gibanja. V getih je bilo zlasti dejavno gibanje, ki je imelo oporo v črnih študentih z ločenih univerz, iz katerega se je oblikovala Konvencija črnega ljudstva (Black People's Convention), znana kot *»črnska zavest«*, ki je zapolnila praznino, nastalo po aretaciji vodstva ANC in PAC (Lešnik, 1987, str. 105).

Pomembna so bila tudi stavkovna gibanja med letoma 1963 in 1973. Bila so množična in dokaj spontana in kljub represiji so utemeljevala sindikate večinskega prebivalstva. Vzroki za ta gibanja niso bili samo v represivnosti politike apartheida, marveč tudi v poslabšanju gospodarskega položaja Južne Afrike kot posledica svetovne recesije. Povečana nezaposlenost je prizadela predvsem črnske delavce (Južnič, 1982, str. 1027).

Še ne 20 odstotkov prebivalstva je tako postala vladajoča manjšina na velikem ozemlju Južnoafriške republike. Apartheid – kasneje je belska vlada besedo nadomestila z besedno zvezo *»ločeni razvoj«* oz. « multinacionalni razvoj» - je bil osnovan z vrsto že omenjenih zakonov, konkretnije pa se je odražal v geografski, socialni in politični ločitvi, ki je **temeljila na treh postulatih** (Jaenecke, 1979, str. 203):

1. Temeljita ločitev.
2. Odvzete politične in socialne pravice temnopoltih oz. vseh »ne-belih«.
3. Strog policijski sistem, ki je preprečeval upor približno 83 odstotkov prebivalcev proti 17 odstotkom.

Lowenberg (1989, str. 72) je sistem apartheida gledal skozi ekonomsko prizmo:

Natančna študija politične ekonomije apartheida dokazuje, da je apartheid razumljiv sistem regulacije, ki je porazdeljuje (bogastvo) predvsem politično dominantni skupini belega volilnega telesa na račun celotnega naroda. Zgodovina apartheida razkriva dejstvo, da dokler bo ekonomija rasla, bo z njo rasla tudi zahteva za zaščito belega delavskega razreda...

Apartheid je bil sistem, ki ni odvzemal pravic samo črncem, mešancem in Azijcem, temveč tudi belim ženskam. Če je želela bela ženska na primer odpreti bančni račun ali se zaposliti, je za to rabila podpis očeta, brata oz. moža. Lahko bi rekli, da je za čas Apartheida vladal bel moški.

2.3 Ekonomske sankcije

Južna Afrika je pritegnila pozornost svetovne javnosti v dveh ločenih, vendar medsebojno povezanih spornih zadevah. Najbolj pereče je bilo vprašanje (problem) *apartheida*. Zavedo se o nujnosti odprave rasizma in rasne diskriminacije je zajela veliko večino človeštva. Boj za odpravo vseh oblik rasne diskriminacije je bil primarnega pomena za OZN, saj je politika apartheida negativno vplivala na odnose med državami v Afriki in v svetu. Na ta način je ustvarjala krizna stanja, ki so ogrožala mir in varnost ter zaustavljala družbeni in socialni napredek človeštva. Drugi problem je predstavljal odnos JAR do *Namibije* (le-ta jo je dobila v upravo po naročilu Društva narodov, predhodnika OZN), kjer je južnoafriški rasistični režim hotel razviti sistem apartheida in si priključiti Namibijo kot peto provinco. (Simons, 1999, str. 75).

V primeru JAR je zelo pomemben kontekst, v katerem so bile sankcije uporabljene, saj so zagovorniki sankcij dobro vedeli, da sankcije ne bi bile uspešne pri doseganju enakosti med ljudmi in demokratizacije v Južni Afriki brez čedalje bolj močnega notranjega upora črnske večine in širšega odpora v svetu. Zato je bila ekonomska prisila mišljena bolj kot strategija, s katero je mednarodna skupnost želela podpreti in »*okrepiti*« notranja osvobodilna gibanja. Paradoks južnoafriške situacije je bil v tem, da so ZDA in ostale razvite države nasprotovale uvedbi ekonomskih sankcij ter kljub apartheidu širile svoje investicije v tej državi. Takšno stanje se je nadaljevalo tudi potem, ko je bilo ugotovljeno, da so bile sankcije proti JAR

primerne, saj je bila le-ta zelo odvisna od trgovine z zahodnimi razvitimi državami (Davis, 1995, str. 174-175).

Južnoafriška republika je imela kot najrazvitejši pol perifernega kapitalizma, ki je bil dobro integriran v svetovni trg kapitala, **veliko vlogo v svetovnem gospodarstvu**. JAR je izjemno pomembna proizvajalka strateških surovin, hkrati je bila tudi velika uvoznica blaga iz razvitih držav in zato izjemno pomembna gospodarska partnerica in zaveznica razvitega Zahoda. V JAR je nastajala skoraj četrtina celotne afriške proizvodnje. Cenena črnska delovna sila je bila stalna vaba za tuj kapital, ki je na ta račun odnašal dva do trikrat večje dobičke kot z ostalih področjih (Južnič, 1985, str. 1577). To pojasnjuje dokaj strpen odnos tujega kapitala do rasne diskriminacije. Po eni strani se je mednarodna skupnost zgražala in obsojala rasno diskriminacijo v JAR, po drugi strani je njeno konkretno politiko določal strah pred izgubo tega strateško pomembnega območja (Južnič, 1985, str. 1582).

Dogodki v JAR so pretresli tudi širšo svetovno javnost. V Evropi in Ameriki so bila zelo aktivna različna gibanja proti apartheidu. V Veliki Britaniji so le-ta pritiskala predvsem na britanske banke, ki so bile center južnoafriškega finančnega trga. Na Nizozemskem se je začela močna mednarodna kampanja bojkota Shellovih izdelkov. V mnogih državah so organizirali bojkote proti najbolj razpoznavnim afriškim izdelkom. Ameriški aktivisti so izvajali močan pritisk na konzorcij bank, ki ga je vodil Chase Manhattan. Zelo odmevna je bila kampanja, ki je pozivala potrošnike k bojkotu krugerranda, afriškega zlatega kovanca (Davis, 1995, str. 177).

Skupaj s širitvijo gibanja, katerega končni cilj je bila ukinitve vseh ekonomskih povezav s politiko apartheida, se je povečal tudi pritisk na podjetja, ki so kljub rasistični politiki še naprej poslovala v JAR. Aktivisti so od ameriških in drugih podjetij zahtevali, da zapustijo Južno Afriko in tako prekinejo svoje sodelovanje z apartheidom (Davis, 1995, str. 177).

Zakone, ki so povečali ekonomski pritisk na JAR, so sprejele tudi ostale države sveta. Japonska, ZRN, Italija in Francija so svojim podjetjem prepovedale nove investicije v JAR. Novembra 1973 je OPEC (Organization of Petroleum-Exporting Countries) uvedel prepoved izvoza nafte v JAR. Kljub embargu je nafta stalno prihajala v Južno Afriko (Čelik, 1996, str. 6-7). Do leta 1986 so vse članice ES, tudi tiste najbolj neodločne, podprle številne ekonomske ukrepe proti JAR. Paket delnih sankcij je obsegal poostreni nadzor nad že uvedenim embargom na orožje ter prepoved jedrskega in vojaškega sodelovanja s ciljno državo (Lipton,

1988, str. 18-19). 16. septembra 1986 so članice izglasovale tudi ukinitve uvoza železa, jekla in zlatnikov iz JAR ter prepoved novih investicij v južnoafriško gospodarstvo. Omejitev uvoza južnoafriškega premoga ni bila vključena v paket sankcij zaradi nasprotovanja ZRN in Portugalske (Washington Post, 17. september 1986; Lipton, 1988, str. 29).

Ena največjih težav, ki jih je povzročila uvedba mednarodnih ekonomskih sankcij, je bila prepoved novih investicij ter dezinvestiranje, ki je nato sledilo. V obdobju od leta 1985 do 1987 se je večina velikih multinacionalk odločila za umik. Do konca devetdesetih let je okoli 200 podjetij dezinvestiralo – (raz)prodalo južnoafriške podružnice. Umik tujega kapitala je do neke mere prekinil dotok novega znanja in tehnologije, čeprav je večina korporacij nadaljevala poslovanje z JAR v obliki bolj prikrita licenčnega, franšiznega ali kakšne druge oblike pogodbenega poslovanja. Temu valu zunanjega dezinvestiranja se je zaradi vse manjšega poslovnega zaupanja pridružilo še notranje dezinvestiranje in beg kapitala v tujino (Davis, 1995, str. 179).

Konkurenčna prednost JAR je bila v proizvodnji in prodaji primarnih proizvodov (zlasti rud) in kapitalno intenzivnih izdelkov, temelječih na njenih naravnih bogastvih. Povpraševanje po teh izdelkih je bilo tako veliko, da trgovinske sankcije niso imele bistvenega vpliva. Obseg letih se je povečal v letih 1985-87, ko so jih uvedli skoraj vsi njeni zunanjetrgovinski partnerji (Trevor, 1993; Davis, 1995, str. 179). Zlata in strateških surovin – značilnih južnoafriških izvoznih dobrin – se mednarodne trgovinske sankcije skoraj niso dotaknile, ostale sankcionirane dobrine pa so predstavljale manjši delež južnoafriškega izvoza. Spremembe na svetovnem trgu so jih kmalu absorbirale, ne da bi se njihove cene bistveno znižale. Prepovedi za uvoz orožja in nafte sta bili v veljavi (z različno intenzivnostjo) že od vsega začetka. Kljub nedoslednemu izvajanju embarga s strani zahodnih držav, je Južna Afrika morala plačevati tudi do 100% večjo ceno za orožje, ki ga je nabavljala na črnem trgu. Ostala južnoafriška vojaška oprema je bila zastarela, predvsem letala, kar je sankcionirani državi onemogočilo zmago v vojni z Angolo (Davis, 1995, str. 180).

Pred koncem osemdesetih let je bilo jasno, da je bila politika apartheida v Južni Afriki obsojena na konec. Kljub neuspehu VS OZN pri uvajanju splošnih multilateralnih ekonomskih sankcij proti rasističnemu južnoafriškemu režimu, je mednarodni embargo na orožje s časom postal vedno bolj učinkovit. Leta 1990 je de Klerk, tedanji predsednik JAR, »legaliziral« ANC (Afriški nacionalni kongres); po 27 letih zapora je bil Nelson Mandela končno izpuščen. Maja 1993 je Svetovna banka obljubila JAR 1 milijardo USD za razne

programe za obnovo in razvoj v primeru postavitve več rasne tranzicijske vlade. **Aprila leta 1994 je bil Mandela izvoljen za predsednika JAR.** En mesec kasneje (maja) je VS OZN z resolucijo 919 odpravil embargo na orožje in druge omejitve ter razpustil komisijo za vprašanja apartheida (Simons, 1999, str. 80).

2.3 Gospodarski razvoj JAR po apartheidu

Južno Afriko so vojne za osvoboditev izpod kolonializma in rasizma ekonomsko izčrpale in socialno destabilizirale. Od konca vojne v Mozambiku (1992), prvih splošnih demokratičnih volitev v Južni Afriki (april 1994) in nova prizadevanja za vzpostavitev miru v Angoli, obstajajo večje prizadevanja Južnoafriške razvojne skupnosti (SADC), za ekonomsko podporo miru v regiji. Demokratična Južna Afrika je postala članica SADC in si prizadeva s sosednjimi državami preoblikovati stare dominantne odnose v kooperativne razvojno politične razmere v obojestransko korist. Hkrati se je s koncem hladne vojne strateški interes severa do južne Afrike izrazito znižal. Namesto mirovne dividende, Južna Afrika čuti oster veter neliberalnega globalnega gospodarstva. So bila sedemdeseta leta, leta inflacije in dolga, osemdeseta desetletje stagflacije in devetdeseta ogroža socialna katastrofa deflacije (Wellmer, 1996).

Kapital za ustanovitev prvih industrij ter rudnikov diamantov in zlata so v poznem 19. stoletju **»prispevale«** Velika Britanija in druge evropske države, medtem ko so ZDA prišle v Južno Afriko kasneje, šele po drugi svetovni vojni. Šestdeseta in sedemdeseta (prejšnjega stoletja) so bila leta visoke rasti južnoafriškega gospodarstva. Od leta 1964 do 1974 so tuje investicije vsako leto znašale povprečno 8% bruto domačih investicij; to povprečje je v začetku sedemdesetih naraslo na 14% in doseglo višek (24,5%) v obdobju od leta 1975 do 1976. Leta 1977 pa je odstotek tujih investicij padel na komaj 2% (Davis, 1995, str.175).

Leta 1962, ko je Generalna skupščina OZN sprejela resolucijo, s katero je bil prepovedan izvoz v in uvoz iz JAR, so Velika Britanija, ZDA in Japonska pokrivala 51% izvoza iz te države; Zahodna Nemčija (ZRN), Belgija, Francija in Italija pa nadaljnjih 19% (Davis, 1995, str. 176). Uvoz v Južno Afriko je bil podobno koncentriran. Leta 1967 je bilo 57% južnoafriškega izvoza namenjenega v Veliko Britanijo, ZDA, ZRN in Japonsko. Delež uvoza iz omenjenih držav v Južno Afriko je znašal kar 61%. Dve desetletji kasneje je bila šesterica

najbolj razvitih držav (ZDA, Velika Britanija, ZRN, Francija, Italija in Japonska) še vedno med glavnimi trgovinskimi partnerji afriškega juga (Davis, 1995, str. 176).

Tuj kapital je pritekal v privatni sektor v obliki neposrednih investicij predvsem v rudarstvo, naftno in energetske industrije in druge proizvodne (industrijske) panoge. Tuje investicije so s seboj prinašale tudi vitalno pomembni tehnološki **know how**, ki je po mnenju nekaterih ekonomistov bistveno vplival na gospodarsko rast Južne Afrike (v tem obdobju je bila povprečna letna stopnja gospodarske rasti 4,5%, včasih celo 5,5%). Življenjski standard belega prebivalstva se je krepko povečal, medtem ko so represivni apartheidski zakoni črnski večini onemogočili uživanje koristi od južnoafriškega ekonomskega razvoja (Davis, 1995, str. 175). Visoke stopnje donosnosti (29% leta 1980 in 19% leta 1981), ki so bile za nekaj odstotnih točk višje v primerjavi s svetovnim povprečjem, so pritegnile ameriške ter druge tuje investitorje. Večina ameriških podjetij je bila koncentrirana predvsem v panogah, ki so zahtevale visoko razvito tehnologijo ali dostop do materialov, ki jih je morala JAR uvažati (predvsem nafto, kemikalije in elektroniko) (Davis, 1995, str. 176).

Vsebina južnoafriške trgovine se od leta 1960 do 1990 ni bistveno spreminjala. Uvažala je predvsem proizvodno opremo, stroje, izdelke visoke tehnologije (večinoma računalnike), polizdelke, kemikalije in nafto. Izvoz pa je bil sestavljen iz osnovnih proizvodov in prvin, predvsem mineralov in kmetijskih izdelkov. Zlato je ves čas imelo ključno vlogo (Davis, 1995, 176). Že takrat je JAR s celo vrsto dejavnosti dominirala v ekonomijah svojih sosedov. Nekateri med njimi so skoraj popolnoma podrejeni zaradi kanalov zunanje trgovine, energetskih virov in zmogljivosti, transportnih povezav. Bistveni del deviznih dohodkov pa prihaja v nekaterih primerih le od delavcev, ki delajo v JAR (Južnič, 1985, str. 1577).

V tabeli 1 so prikazani indikatorji apartheida belega in črnega prebivalstva. Kot vidimo je bila razlika med belim in črnim prebivalstvom velika. Že pri realnem bruto domačem proizvodu (BDP) na prebivalca bi lahko rekli, da je bilo razmerje med belim in črnim prebivalstvom 90% proti 10%. Lahko rečemo, da je bila dobra polovica črnega prebivalstva pismena (belo prebivalstvo skoraj 100%), skoraj 40% brezposelna, umrljivost otrok na 1000 živorojenih je bila 8%.

Tabela 1: Indikatorji apartheida

Indikatorji apartheida		
	beli	črni
Realni BDP na prebivalca (US \$)	15.670	1.800
Stopnja brezposelnosti	4,3 %	38,3%
Stopnja pismenosti (1992)	98,4%	53,1%
Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (1992)	75	60
Število otrok na žensko	1,7	4,9
Umrljivost otrok (na 1.000 živorojene)	7	80
Izdatki za zdravstvo na prebivalca (1987, v US \$)	293	68
Izdatki za izobraževanje (1989, v US \$)	1.296	322
% uspešnega končanja mature (1989)	96,0 %	41,4%
% kandidatov, ki uspejo študirat	42,4	9,7%
Telefonski priključek na 100 prebivalcev	60	1

Vir: Wellmer, 1996

Bruto domači proizvod, ki je poglavitno merilo ekonomske aktivnosti, je vrednost vseh proizvedenih končnih dobrin in storitev v gospodarstvu v določenem obdobju. Za mednarodno primerljivost gospodarske razvitosti je najpogostejše uporabljen BDP na prebivalca oz. BDP p.c., saj izloči vpliv števila prebivalstva med državami. BDP p.c. pomeni, da je vrednost proizvoda primerjana s številom prebivalstva določene države (Senjur, 1999, str. 6)

V tabeli 2 in 3 je razvidno, da se v Južno Afriški republiki BDP p.c. od leta 2004 povečuje povprečno 2,5% na leto in če ga primerjamo z gospodarstvom Afrike in Podsaharske Afrike lahko rečemo, da JAR spada med največja gospodarstva v Afriki.

Tabela 2: Nominalna in realna rast BDP na prebivalca v izbranih gospodarstvih

LETO	1994	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
JAR	3.35	4.639	5.169	5.400	5.859	5.553	5.689	7.251	8.090	7.692
Afrika brez JAR	540	760	885	1.009	1.167	1.401	1.266	1.415	1.506	1.622
Podsaharska Afrika brez JAR	331	512	604	703	819	974	867	981	1.077	1.141
Evropska unija	16.7	26.857	27.962	29.686	34.195	36.634	32.626	32.399	34.925	32.811

v milijonih USD

Vir: UNCTAD, UNCTADstat

Tabela 3: Letne povprečne stopnje rasti BDP na prebivalca (%)

OBD OBJE	1994	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Južna Afrika	0.86	3.24	4.03	4.43	4.44	2.62	-2,39	2.11	2.45	1.94
Afrika brez JAR	-0,33	3.74	3.62	3.42	3.74	3.01	1.68	2.96	-1,92	3.84
Podsaharska Afrika brez JAR	-1,14	4.73	4.23	3.64	4.70	3.49	2.20	3.73	2.43	2.40
Evropska unija	2.59	2.12	1.66	2.90	2.79	-0,09	-4,67	1.78	1.21	-0,58

Vir: UNCTAD, UNCTADstat

Po poročilih Statistike Južne Afrike je (Trading economics, 2013):

- inflacijska stopnja v Južni Afriki od leta 1968 do leta 2013 znašala 9,5 % in je dosegla januarja 1986 rekordnih 20,9% in januarja 2004 rekordno nizko raven 0,2%
- stopnja brezposelnosti v Južni Afriki od leta 2000 do leta 2013 znašala 25,5%, marca 2003 je dosegla rekordnih 31,2% in decembra 2008 rekordno nizko raven 21,9%
- število prebivalstva od leta 1960 do leta 2012 povečalo za 200% in to iz 17,4 milijone na 52,2 milijonov. Prebivalstvo Južne Afrike predstavlja 0,73% celotnega svetovnega prebivalstva, kar pomeni, da je ena oseba na vsakih 138 ljudi na planetu rezident Južne Afrike
- stopnja umrljivosti dojenčkov (na 1.000 živorojenih) v Južni Afriki bila v letu 2010, le 40, leta 2004 je bila 54
- pismenost ljudi (% ljudi, starih 15-24 let) v Južni Afriki v letu 2008 bila 96,8%

2.4 Položaj Republike Južne Afrike

Osnovni podatki

Republika Južna Afrika (v nadaljevanju JAR) je republika na skrajnem jugu Afrike. Na severu meji na Zimbabve, Bocvano in Namibijo, ter na severovzhodu na Svazi in Mozambik, metem ko je kraljevina Lesoto v celoti znotraj meja JAR. Na vzhodu jo obliva Indijski ocean, na zahodu pa Atlantski ocean. JAR meri 1.219.090 kvadratnih kilometrov in ima 52,8 milijonov prebivalcev od katerih živi 61% v mestih. Ima tri glavna mesta, Pretoria služi kot administrativno in izvršno uradno glavno mesto, Cape Town kot zakonodajno in Bloemfontein sodno. Republika ima 11 uradnih jezikov, izmed katerih se največ uporablja angleščina in afrikanščina (izvirno Afrikaans), gre za afriško različico nizozemščine in angleščina. Črnci predstavljajo več kot tri četrtine prebivalstva, belci dobro desetino, ostalo pa ljudje mešanih ras in Indijci. Večina prebivalcev 68% je kristjanov, 2% muslimanov, 1,5% hindujcev ter 28% starodavnih verovanj. Valuta je Rand, ki je razdeljen na 100 centov (EIU, Factiva, marec 2014).

Gospodarska politika države

Republika Južna Afrika je po padcu apartheida leta 1994 postala enakopravna država vseh ras. Oblast je takrat prevzel Afriški nacionalni kongres (ANC) pod vodstvom legendarnega Nelsona Mandela. Danes je JAR predsedniška parlamentarna zvezna republika, ki jo sestavlja devet provinc (EIU; Factiva, september 2011). Predsednika izvoli Državni zbor. Po ustavi lahko predsednik služi največ dva petletna mandata. Jacob Zuma je bil v parlamentu 21. maja brez glasu proti ponovno izvoljen na položaj južnoafriškega predsednika, prisegel pa je 24. Maja (EIU, Factiva, marec 2014).

Južna Afrika je članica WTO (World Trade Organisation), SACU (Southern African Customs Union) in SADC (Southern African Development Community)(EIU, Factiva, september 2011).

Gospodarska politika JAR je usmerjena v doseganje ciljev, zastavljenih s tako imenovanim Južnoafriškim programom za pospešitev gospodarske rasti in pravičnejšo porazdelitvijo njenih rezultatov. Poglavitna dilema vlade je v balansiranju med vzdrževanjem omenjenih ukrepov gospodarske stimulacije in eventualnimi makro-ekonomskim ravnotežjem (EIU, Factiva, julij 2012).

Glavne srednjeročne naloge vladne politike so: hitrejša gospodarska rast, kreiranje novih delovnih mest, zmanjševanje sive ekonomije, uravnavanje socialnih neenakosti v okviru fiksne in monetarne discipline (EIU, Factiva, julij 2012).

Visoka brezposelnost je še vedno velik izziv vladne politike, prav tako pa zahteve sindikata za višje plače in njihovo nasprotovanje novi delovni zakonodaji. Vlada si prizadeva tudi zmanjšati krizo HIV/AIDS ter povečati usposobljenost delovne sile. Pospešiti želijo tudi zemljiško reformo, ki pa naj ne bi odvrnila tujih vlagateljev (EIU, Factiva, september 2014).

Vlada z različnimi davčnimi in denarnimi spodbudami pospešuje podjetništvo med črnim prebivalstvom, partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem. Glavnino denarnih sredstev namenja izgradnji in posodabljanju infrastruktur, izobraževanju, vzgoji, varnosti, zatiranju kriminala. Pospešuje zemljiško reformo, ki pa naj ne bi odvrčala tujih vlagateljev (EIU, Factiva, julij 2012).

Gospodarstvo in njegovo gibanje

JAR je industrijsko **najbolj razvita in najmodernejša afriška država**, hkrati pa tudi največja izvoznica in uvoznica blaga in storitev. 75 % vseh večjih podjetij v Afriki je iz Južne Afrike. Osnovo za uspešen razvoj predstavljajo velika naravna bogastva, od zemlje do številnih rud (EIU, Factiva, marec 2014). **V svetovnem merilu** je JAR prva po proizvodnji in izvozu zlata in platine, ter četrta največja proizvajalka diamantov na svetu. Ima tudi 60 % svetovnih rezerv premoga. V industrijskem sektorju prevladujejo proizvodnja tirnih vozil, sintetičnih goriv, rudarske opreme in strojev. Industrijski sektor prispeva 28 % BDP in zaposluje 24 % aktivnega prebivalstva. Storitveni sektor je razcvetel in predstavlja približno 70 % BDP ter zaposluje skoraj 63 % aktivnega prebivalstva. V storitvenem sektorju ima pomembno vlogo turizem, ki je prve spodbude za rast dobil z organizacijo svetovnega nogometnega prvenstva v letu 2010. Južna Afrika ima razvit finančni sektor in aktivno borzo, ki se uvršča med 20 največjih na svetu v smislu tržne kapitalizacije. Kmetijstvo predstavlja le 2,4 % BDP in zaposluje 5 % aktivnega prebivalstva. JAR je tudi šesti največji pridelovalec vina na svetu (EIU, Factiva, marec 2014).

V letu 2012 je gospodarska rast dosegla 2,5 %, BDP pa je znašal 298 milijard EUR. V letu 2013 je gospodarska rast dosegla 1,9 %, BDP pa je znašal 263,9 milijard EUR. V letu 2014 je

napovedana 2 % rast, ki naj bi se do leta 2016 postopno povzpela na 4,1 %. Stopnja inflacije je bila v letu 2012 5,7 %, v letu 2013 je znašala 5,8%. V letu 2014 pa napovedujejo 5,9 % inflacijo. Inflacija naj bi v letih 2015 in 2016 v povprečju dosegla 5,3%. Stopnja nezaposlenosti v državi je visoka in je v letu 2012 znašala 25,1 %, v letu 2013 je znašala 24,7 %. Do leta 2016 naj bi se po napovedih obdržala na podobnem nivoju v višini okoli 25,6 % (EIU, Factiva, marec 2014).

3 SODELOVANJE EVROPSKE UNIJE

Evropska unija je največja svetovna trgovinska izvoznica in druga največja uvoznica blaga (za ZDA). V njej živi manj kot sedem odstotkov svetovnega prebivalstva, ki ustvari približno četrtno svetovnega bruto domačega proizvoda in petino svetovne trgovine. Dostop do trga Evropske unije je zato bistvenega pomena za mnogo držav zunaj unije (Jones, 2001, str. 392).

Evropska unija nastopa na svetovnem prizorišču v **treh glavnih vlogah**. To so razvojna pomoč, skupna trgovinska politika in zunanji odnosi. Na prvih dveh področjih je Evropska unija dejaven akter, saj je svetovno gledano največja trgovinska entiteta in je tudi med tistimi, ki dajejo največ finančnih sredstev za države v razvoju. Vsa tri področja pa se pogosto prekrivajo med sabo (Moussis, 1999, str. 491).

Razvojna pomoč Evropske unije odraža tako iskanje solidarnosti med razvitimi državami in državami v razvoju, kot tudi gospodarske potrebe Skupnosti po zagotavljanju surovin in ustvarjanju trgov za svoje izdelke. Evropska unija uvaža iz DVR širok spekter prehrabnih proizvodov in surovin, kot so tropski sadeži, kava, banane, kavčuk, baker, kositer, mangan in uran. DVR oskrbujejo trg EU z nafto – 90% nafte v EU je uvoženo iz DVR. Poleg tega se precejšen znesek evropske razvojne pomoči povrne v Evropsko unijo v obliki pogodb s podjetji EU. Okoli tri milijone delovnih mest v EU je odvisno od izvoza v DVR. In ne nazadnje, razvojna politika zagotavlja Evropski uniji močan vpliv na svetovnem prizorišču (Jones, 2001, str. 414).

3.1 Zunanjetrgovinska politika Evropske unije

Skupna trgovinska politika je steber zunanjih odnosov Evropske unije. Temelji na nizu enotnih pravil carinske unije in skupne carinske tarife ter ureja trgovinske odnose med državami članicami in tretjimi državami. Namen instrumentov trgovinske zaščite in dostopanja do trga je predvsem zaščititi evropska podjetja pred ovirami pri trgovanju. EU se je v postopku globalizacije razvijala s ciljem harmoničnega razvoja svetovne trgovine ter krepitve pravičnosti in trajnosti. Aktivno spodbuja odpiranje trgov in razvoj trgovine v

večstranskem okviru Svetovne trgovinske organizacije (STO). Istočasno z dvostranskimi odnosi podpira države in regije v razvoju z namenom, da bi jih s pomočjo preferencialnih ukrepov vključila v svetovno trgovino (Evropa, Povzetki zakonodaje EU, 2013).

Skupna trgovinska politika zavezuje članice EU k enotnemu pristopu pri trgovinski politiki s tretjimi državami. V skladu s 113. Členom Rimske pogodbe mora vsaka nova država članica sprejeti: skupno carinsko tarifo do tretjih držav, skleniti skupne carinske in trgovinske sporazume, sprejeti enotno stopnjo liberalizacije, izvozno politiko ter skupne stopnje zaščite (v primeru dampinga ali subvencij) (GZS Portal 2003; Doberšek, 2006, str. 18).

Cilj skupne zunanjetrgovinske politike so na eni strani zaščititi trgovinske interese in gospodarske aktivnosti EU ter na drugi strani zagotavljanje takšnih pravil globalizacije, ki bodo sprejemljiva za vse udeležence svetovne trgovine (GZS Portal 2003; Doberšek, 2006, str.18).

Skupna trgovinska politika zavezuje članice k enotnemu pristopu pri trgovinski politiki s tretjimi državami. Trgovinska politika ne spada v pristojnost posamezne države. To načelo je zajeto v Rimski pogodbi, v 116. Členu, ki pravi, da morajo članice pri vseh stvareh, ki so posebnega namena za skupni trg, delovati v okviru mednarodnih organizacij gospodarskega pomena samo s skupno akcijo. Vsako skupno akcijo načrtujejo in izberejo članice na podlagi predloga Komisije EU (Bobek in Živko, 2002, str. 5-6).

Komisija je zakonsko obvezana, da ščiti trgovinske interese EU. Vsako podjetje v EU, vsak sektor ali vsaka država članica lahko zahteva od Komisije preiskavo proti tretjim državam, ki kršijo pogoje ter pravila WTO (Svetovne trgovinske organizacije) (Bobek in Živko 2002, str. 6).

V procesu oblikovanja skupne zunanjetrgovinske politike (SZTP) sodelujejo (Bobek in Živko, 2002, str. 10):

1. institucije in organi EU (Evropska komisija, Svet EU in Evropski parlament. Poleg njih so vedno bolj vpleteni v proces odločanja Odbor za gospodarske in socialne zadeve ter Odbor regij);
2. v okviru Komisije EU se s SZTP ukvarjajo naslednje direkcije: DG za trgovino, za zunanje odnose, za podjetja, za razvoj, za konkurenco, za davke in carinsko unijo ter za kmetijstvo;
3. vlade države članice;
4. različne interesne skupine, ki so organizirane na nacionalni ali evropski ravni.

Med instrumente SZTP štejemo (Bobek in Živko 2002, str. 30):

- carinsko unijo in carinsko tarifo, protidampinške ukrepe, ukrepe proti nedovoljenemu subvencioniranju, monitoring tretjih držav, odstranjevanje trgovinskih ovir, sankcije, zaščitne ukrepe, strategijo dostopa na tuje trge, premagovanje tehničnih ovir (sporazum MRA), javna naročila (GPA sporazum), drugi instrumenti (nadzor uvoza, zaščitni ukrepi, protidampinške dajatve, izravnalne dajatve, ukrepi instrumentov nove ekonomske politike, prostovoljni omejitveni sporazumi, izvozne omejitve, reševanje sporov), zunanjetrgovinski sporazumi (splošna shema preferencialov, evropski sporazumi, medregionalni sporazumi, drugi sporazumi in gospodarske povezave, sporazumi z EFTO).

3.2 Preferencialni sporazumi Evropske unije z državami ACP

Preferenčni trgovinski režimi, ki jih Evropska unija (EU) uporablja za države v razvoju, imajo dva osnovna stebra. Prvi je enostranski splošni sistem preferencialov (GSP), avtonomni trgovinski režim, s katerim EU za nekatere tuje proizvode ponuja enostranski prednostni dostop do svojega trga v obliki znižane ali ničte carinske stopnje. Drugi steber sestavljajo sporazumi EU o gospodarskem partnerstvu z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi regijami (ACP). Sporazumi EU o gospodarskem partnerstvu so prostotrgovinski sporazumi, ki so v skladu s pravili Svetovne trgovinske organizacije (WTO) in vsebujejo večplastne razvojne elemente. Sporazumi EU o gospodarskem partnerstvu so zamenjali določbe iz sporazumov iz Cotonouja in Loméja (Evropsko parlament, 2013b).

Evropska unija ima z državami v razvoju sklenjenih mnogo **preferencialnih sporazumov**. Najstarejši in najbolj znan izmed njih je preferencialni sporazum EU z državami ACP.

Problem odnosov z državami ACP se je pojavil takoj na začetku delovanja EGS zaradi francoskih posesti v Afriki, tedanji francoski koloniji, ki so šele kasneje postale neodvisne države. Izvoz v Francijo iz teh dežel (26 pridruženih teritorijev, od tega 22 francoskih posesti) je bil posledica predhodnih investicij, uvedba carin pa bi pomenila takso na francoske naložbe

in dobičke v tujini. Ko je večina teh držav po letu 1961 dosegla neodvisnost, je skupnost ponudila pogajanje o tesnejšem sodelovanju (Bobek in Živko, 2002, str. 62).

Načela Rimske pogodbe

Evropska gospodarska skupnost (EGS) je bila ustanovljena s podpisom Rimske pogodbe leta 1957. V četrtem členu te pogodbe je bila izražena solidarnost kolonijam in prekomorskim državam, ter pripravljenost EGS prispevati k njihovem razvoju. Leta 1958 je bil ustanovljen prvi Evropski razvojni sklad (ERS I), katerega namen je bilo sodelovanje EGS z neevropskimi državami do katerih so imele posebni interes. Evropski razvojni sklad naj bi tem državam nudil finančno in tehnično pomoč (Jelenko, 2006, str. 22).

Sodelovanje med današnjo EU in skupino ACP se je začelo z izražanjem solidarnosti držav podpisnic EGS, da bodo prispevale k blaginji svojih bivših kolonij v Afriki ter čezmorskih držav in ozemelj. To so storile s konvencijama Yaounde I iz leta 1963 in Yaounde II iz leta 1969, kjer so zajamčili veliko finančno podporo francosko govoreči Afriki za izgradnjo infrastrukture in spodbudo dekolonizaciji (Jelenko, 2006, str. 22).

Konvencija Yaounde I

V Kamerunu leta 1963 je bila s strani 6tih EGS držav in 18ih držav Združene Afrike in Madagaskarja (AASM – Associated African States and Madagascar) podpisana prva konvencija Yaounde I. S podpisom te pogodbe se je začelo novo sodelovanje med državami EGS in Afriškimi državami, ki so bile v preteklosti le bivše kolonije. Afriškim država je bilo s to konvencijo ponujena finančna pomoč in ugodnosti pri trgovskem sodelovanju z Evropo. S to konvencijo je bil ustanovljen drugi Evropski razvojni sklad (ERS II) (Jelenko, 2006, str. 22).

Konvencija Yaounde II

Konvencija Yaounde II je bila podpisana leta 1969 prav tako v prestolnici Kameruna in z njo je bil ustanovljen tretji Evropski razvojni sklad (ERS III) (Jelenko, 2006, str. 23).

Ta konvencija je predvidevala ustanovitev proste trgovinske cone, izdelavo sistema finančne pomoči za družbeni in gospodarski razvoj članic ter ustanovitev posebnih institucij kot nosilcev razvoja (Kenda in Bobek 2003, str. 250). Konvencija Yaounde II predstavlja osnovo za sklenitev najpomembnejšega sporazuma za države v razvoju – Sporazum Lome (Jelenko, 2006, str. 23).

Lome konvencije

V obdobju od 1957 do 2000 so bili odnosi med EU in AKP državami urejeni s štirimi Lome konvencijami, ki so urejale področje ekonomskega, trgovinskega in razvojnega sodelovanja ter so temeljile na tesnem, daljnosežnem in celovitem partnerstvu. Poleg finančnih tokov pomoči je EU odobrila AKP državam neregipročne trgovinske preferencialne. Slednji zagotavljajo večini proizvodov iz AKP državam prost vstop na trg EU. Izjeme so občutljivi proizvodi, ki so predmet skupne kmetijske politike EU. AKP države so bile zavezane le k upoštevanju klavzule največjih ugodnosti (MFN). Konvencije uvajajo tudi štiri blagovne protokole, ki dovoljujejo prosti vstop na trg EU določeni količini izvoza sladkorja, banan, govedine in teletine ter ruma (Jelenko, 2006, str. 23-26). Nadalje sta bili pomembni inovaciji instrumenta Stabex in Sysmin. Stabex je nudil finančno podporo v primeru poslabšanja javnih financ zaradi kratkoročnih nihanj izvoznih prihodkov določenih kmetijskih proizvodov (kava, kakav, čaj,...itd). Podobno vlogo je igral Sysmin, le da je deloval na področju rudnin (Morrissey, 2000, str. 7). Ob koncu hladne vojne je bila zaradi širjenja demokracije spremenjena prioriteta sodelovanja. Medtem ko so se prve tri Lome konvencije ukvarjale predvsem z ekonomskim sodelovanjem, je konvencija Lome IV posvetila večjo pozornost političnim zadevam in je z leti postajala vse pomembnejša.

Kot je bilo podpisano v konvenciji Lome IV, se je v letih 1994-1995 opravil pregled rezultatov- revizija. Zaradi velikih ekonomskih in političnih sprememb v EU (širitev EU, povečan poudarek na vhodno evropskih in mediteranskih partnerjev) in ACP (proces demokracije, strukturne ureditve) državah ter v svetovnem okolju je bilo potrebno dopolniti obstoječi sporazum. Rezultat teh dopolnitev je revizija konvencije Lome IV (Jelenko, 2006, str. 25).

Revizija konvencije Lome IV

Po pretoku prvega finančnega protokola leta 1995 je a na Mauritiusu, 15 Evropskih in 70 ACP držav podpisalo Revizijo konvencije Lome IV. Podpisan je bil tudi drugi finančni protokol, ki je zajemal leta 1995 do 2000 (Jelenko,2006, str. 25).

Ključna dopolnila k prejšnji konvenciji so (Evropa.eu.int.2000, Jelenko, 2006, str. 25):

- spoštovanje človekovih pravic, načela demokracije in moč zakona so tako pomembni elementi Konvencije, da kršitev le teh za vsako posamezno državo ACP pomeni tveganje, da se finančna razvojna pomoč namenjena določeni državi dodeli drugemu;

- predstavljeni so bili razvojni programi, s pomočjo naraščajoče fleksibilnosti in izboljšanih predstav ACP držav;
- več poudarka se daje decentraliziranemu sodelovanju v obliki participativnega partnerstva, ki vključuje večjo raznovrstnost sodelujočih iz civilne družbe.

Zelena Knjiga (Green Paper)

Leta 1997 je Evropska Komisija izdala dokument »Zelena knjiga«, v kateri je bilo statistično prikazano, da velikodušne trgovinske preference, ki jih daje Evropska unija niso dovolj za gospodarski vzpon ACP držav (Evropa.eu.int.2000, Jelenko, 2006, str. 25).

Odločeno je bilo, da se sodelovanje med EU in ACP državami mora nadaljevati, vendar je potrebno v novem sporazumu te vse probleme, spremembe upoštevati ter jih poskusiti rešiti

Partnerski sporazum Cotonou

Junija leta 2000 v glavnem mestu Benina je 15 EU in 77 ACP držav podpisalo nov sporazum Cotonou. Cotonouski sporazum je poleg boja proti revščini in razvojni strategiji v svoje jedro postavil politični dialog. Na področju trgovine in pomoči med razvitimi državami in državami v razvoju je ta sporazum najbolj ambiciozen in daljnosežen sporazum (Jelenko, 2006, str. 26).

Osnovni cilj Cotonou sporazuma je boj proti revščini s povečanjem medsebojne trgovine in gospodarsko dejavnostjo. Sporazum zajema tudi sodelovanje na političnem, kulturnem in socialnem področju, kar naj bi prispevalo k miru varnosti med podpisnicami (Jelenko, 2006, str. 25). Čeprav so v novem sporazumu eksplicitno vključena še druga področja, kot so migracija, preprečevanje sporov ali krepitev miru, še vedno ostaja kot prednostni cilj odpravljanje revščine, vendar ne več samo z izplačevanjem finančne pomoči. Gre tudi za pomoč državam v razvoju, da se vključijo v svetovno gospodarstvo, sledijo ciljem rasti in trajnostnega razvoja, da se vključijo v svetovno gospodarstvo, sledijo ciljem rasti in trajnostnega razvoja, ter izboljšajo svoj dostop do proizvodnih virov. Države ACP naj bi delovale v smeri bolj trajne regionalne in subregionalne integracije, ki bo sposobna privabljati zasebne investicije (Jelenko, 2006, str. 27).

Cotonou sporazum ohranja vse pridobitve konvencij Lome, s tem da navaja svoje prioritete, ki ustrezajo njegovi razvojni politiki. Prioritete so zasnovane v petih stebrih (EP, 2013c).

Danes odnose med EU in Afriko urejajo politike, ki se med seboj delno prekrivajo. Najpomembnejša sta sporazum iz Cotonouja in skupna strategija Afrika-EU. Oba vključujeta politično, gospodarsko in razvojno razsežnost. EU si dejavno prizadeva za spodbujanje miru

in varnosti v Afriki ter z Afriško unijo (AU) sodeluje v mnogih političnih dialogih, vključno s tistimi o demokraciji in človekovih pravicah. Razvojno sodelovanje med EU in Afriko se izvaja prek različnih finančnih instrumentov, od katerih je najpomembnejši Evropski razvojni sklad (ERS). Pravna podlaga za te odnose pa so (EP, 2013c):

- Člen 217 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU);
- Sporazum o partnerstvu med skupino afriških, karibskih in pacifiških držav (AKP) ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami (sporazum iz Cotonouja);
- Sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju (TDCA) med Republiko Južno Afriko ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami.

Sporazum iz Cotonouja velja 20 let in ga je mogoče spremeniti vsakih 5 let. Dvakrat je že bil spremenjen, in sicer leta 2005 in 2010. Cilj sporazuma je izkoreninjenje revščine s celovitejšem vključevanjem držav AKP v svetovno gospodarstvo. Ta sporazum uporablja izraz »partnerstvo«, poudarja obojestransko zavezo in odgovornost ter politični dialog, človekove pravice, demokracijo in dobro upravljanje. Izvajajo ga skupne institucije AKP-EU, vključno s svetom ministrov, odborom veleposlanikov in skupno parlamentarno skupščino (EP, 2013c).

Splošna politika EU do 54 držav članic Afriške unije (AU) je ubesedena v **skupni strategiji** Afrika-EU. **Njeni cilji so** (EP, 2013c):

- preseči zgolj afriške zadeve in se učinkovito lotiti obravnave svetovnih izzivov, kot so preseljevanje, podnebne spremembe, mir in varnost;
- podpirati prizadevanja Afrike za spodbujanje med regionalnih in celinskih odzivov na te pomembne izzive;
- prizadevati si za partnerstvo, osredotočeno na ljudi, kar bi zagotovilo boljše vključevanje afriških in evropskih državljanov.

Za uresničitev teh ciljev vzpostavlja skupna strategija Afrika-EU osem tematskih partnerstev za sodelovanje (EP, 2013c):

Izvajanje skupne strategije Afrika-EU in njenih tematskih partnerstev poteka v obliki dveh zaporednih akcijskih načrtov (2008–2010 in 2010–2013), vrhov na visoki ravni in letnih srečanj komisarjev EU in AU. Na šestem tovrstnem srečanju, ki je potekalo aprila 2013, so udeleženci iskali konkretne načine za obravnavo vprašanj, kot sta trajnostna rast in razvoj.

Partnerji z obeh strani so se sporazumeli, da je treba skupno strategijo pregledati in osvežiti, da bi postala učinkovitejša (EP, 2013c).

3.3 Sodelovanje EU z Republiko Južno Afriko

Po desetletjih nadvlade bele manjšine v okviru apartheida so v Južni Afriki aprila 1994 potekale prve večstrankarske splošne volitve. S prehodom z vlade bele manjšine k demokraciji je Južna Afrika postala ***enakopravna članica mednarodne skupnosti***.

Odnosi med EU in Južno Afriko temeljijo na Sporazumu o trgovini, razvoju in sodelovanju med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Republiko Južno Afriko na drugi strani, ki je bil podpisan 11. oktobra 1999 v Pretorii in je začel veljati 1. maja 2004(EK, 2010). Sporazum med JAR in EU je bil v začetni fazi podpisan v obliki izmenjave pism, ki so bila kot osnova k pristopu glavnega sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju med Evropsko skupnostjo in njenimi takratnimi članicami na eni strani ter med Južnoafriško republiko na drugi strani. Sestavni del omenjenega sporazuma sta poleg osnovnih določil tudi dva protokola in sicer (Cliffe Dekker Hofmeyr, 2013):

- Protokol št.1, ki navaja definicije o blagu in njegovem izvoru;
- Protokol št.2, katerega vsebina navaja način medsebojne koordinacije vezane na carinske predpise .

Sporazum o trgovanju, razvoju in sodelovanju (angl. TDCA Trade, Development and Cooperation Agreement) je dolgoročni bilateralni sporazum trgovinske menjave in razvojne pomoči, sklenjen med članicami EU na eni strani ter JAR na drugi strani. Glavni cilji sporazuma so zagotoviti ustrezno podlago za dialog med podpisnicama, podpreti razvite učinke s strani JAR, pospešiti regionalno sodelovanje in ekonomsko integracijo v JAR z namenom razviti boljši ekonomski in družbeni razvoj, vzpodbuditi razvoj in liberalizacijo trgovanja dobrin, storitev in investicij med obema stranema ter vpodbuditi integracijo JAR v svetovni ekonomiji. Ključni element tega sporazuma je vzpostavitev prosto trgovinskega območja (ang.FTA) med EU in JAR. EU je namreč glavni ***trgovinski in investicijski partner*** JAR. S sporazumi si želijo doseči boljši dostop obeh do svojih trgov. Sporazum pokriva okrog 90% trenutne bilateralne menjave med obema. JAR ne dobiva od Evropske Skupnosti (ES) nobene finančne pomoči iz ERS (Evropski razvojni sklad),kot rezultat temu pa je JAR deležna le finančne pomoči iz budžeta ES prek regulative No. 1905/2006 Evropskega

parlamenta (EP) ter iz leta 2006 ustanovljenega parlamenta za razvojno sodelovanje Sveta EU, kateri pa je za leto 2007-2013 namenil 980 mio. EUR (EU-EEAS, 2013a).

Južna Afrika je tudi pogodbenica Sporazuma o partnerstvu med članicami afriške, karibske in pacifiške skupine držav na eni strani ter Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na drugi strani, podpisanega v Cotonouju (Benin) dne 23. junija 2000 (v nadaljnjem besedilu: Sporazum o partnerstvu AKP-ES). Za članstvo Južne Afrike v sporazumu veljajo pogoji, določeni v Protokolu 3 (EK, 2010).

Zunanji gospodarski odnosi Južne Afrike potekajo v okviru kompleksne strukture: članstvo v STO, dvostranski Sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju z EU, članica skupine držav AKP kot podpisnica sporazuma iz Cotonouja, vendar ***ni upravičena do ne vzajemnih trgovinskih preferencialov in ne prejema sredstev iz Evropskega razvojnega sklada***. Država se vključuje v politično sodelovanje in institucije AKP-EU ter Južnoafričani lahko sodelujejo v postopkih za izbiro javnih naročil v okviru Evropskega razvojnega sklada v vseh državah AKP. Južna Afrika sodeluje pri pogajanjih v okviru sporazuma o gospodarskem partnerstvu s skupino "SADC-minus", ki je vključena v carinsko unijo s štirimi državami BLNS. Vendar pa Južna Afrika z EU ne bo sklenila sporazuma o gospodarskem partnerstvu za razvoj, temveč bodo njeni trgovinski odnosi z EU še naprej potekali v okviru STRS (EU-EEAS, 2013).

Sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju, ki je bil v celoti sprejet 1. maja 2004, bo po prehodnem obdobju 10 let (za izdelke, ki jih EU uvozi iz Južne Afrike) in 12 let (za izdelke, ki jih Južna Afrika uvozi iz EU) prešel v območje proste trgovine in zajemal okrog 90 % dvostranske trgovine. V sporazumu je predviden tudi redni politični dialog (EP, 2013).

Sporazum vključuje tudi zagotovitev trajne finančne pomoči EU v okviru Evropskega programa za obnovo in razvoj v višini okrog 130 milijonov EUR na leto. Evropska unija (in njene države članice) je zdaleč ***najpomembnejša donatorka*** Južne Afrike, saj ji zagotavlja okoli 70 % vseh prejetih donatorskih sredstev, ki znašajo okoli 1,3 % vladnega proračuna (EP, 2013).

Druga področja gospodarskega in trgovinskega sodelovanja so med drugim pravila o kumulaciji porekla, sodelovanje med carinskimi službami, konkurenčna politika, javna pomoč, varstvo pravic intelektualne lastnine, javna naročila, standardizacija, liberalizacija na področju storitev, statistika, promet, pospeševanje trgovinske izmenjave. Sodelovanje je predvideno tudi na področju industrije, spodbujanja naložb, telekomunikacij, informacijske družbe, energije, rudarstva, turizma, kmetijstva, ribištva, potrošniške politike in (finančnih)

storitev Obstajata tudi dva ločena dvostranska sporazuma o znanosti in tehnologiji ter o vinu in žganih pijačah (EP, 2013).

Sporazum o trgovini, razvoju in sodelovaje je omogočil zmanjšanje razkoraka v trgovinski bilanci med EU in Južno Afriko. Vgrajena asimetričnost tega sporazuma ima dvoumne rezultate, saj je neuravnotežen v korist EU, pri čemer tarifne spremembe EU zadevajo le 25 % izmenjanega blaga z obteženo povprečno tarifo, ki ne presega 2,7 %. Južnoafriške tarifne spremembe zadevajo 40 % izmenjanega blaga z obteženo povprečno tarifo 10%. Glede tarifnih prilagoditev v okviru sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju je trenutno bolj obremenjena Južna Afrika, kar močno vpliva na zmožnost države za zbiranje prihodkov in s tem na njene investicijske zmožnosti v socialnem sektorju in na področju zdravstva (EP, 2013).

Južna Afrika je *najpomembnejša politična sila in ima najmočnejše gospodarstvo* v podsaharski Afriki. Gospodarstvo Južne Afrike predstavlja 50 % BDP podsaharske Afrike in 75 % BDP 14 držav Razvojne skupnosti južne Afrike (SADC) (EP, 2013).

Na celinski ravni velja Južna Afrika, in zlasti predsednik Mbeki osebno, za gonilno silo, ki pospešuje afriški razvoj. Ta država je imela pomembno vlogo pri oblikovanju Afriške unije. Predsednik Mbeki je tesno povezan Novim partnerstvom za razvoj Afrike (NEPAD). Poleg tega ima vidno vlogo pri prizadevanjih za mir v afriških državah in regijah v konfliktih.

Na regionalni ravni je Južna Afrika članica, ki dominira 14 državam Razvojne skupnosti južne Afrike (SADC) in Južnoafriški carinski uniji (SACU – skupaj z državami BLNS, tj. Botsvano, Lesotom, Namibijo in Svazijem).

Na svetovni ravni je Južna Afrika vsesplošno priznana kot predstavnica podsaharskih držav in ena od predstavnic držav v razvoju. Svojo vlogo opravlja zlasti v okviru trgovinskih pogajanj STO. Aprila 2005 je imela vodilno vlogo pri ustanavljanju Novega strateškega partnerstva med Azijo in Afriko. Vedno večji mednarodni pomen Južne Afrike je poudarjen s članstvom v dveh "skupinah dvajsetih": G-20, ki je bila ustanovljena pred srečanjem STO v Cancunu in ki sedaj šteje 21 držav v razvoju, ter G-20 finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank, ki je bila ustanovljena leta 1999, da bi združila pomembna industrializirana gospodarstva in gospodarstva v razvoju v razpravi o ključnih vprašanjih svetovnega gospodarstva (EP, 2013).

Južna Afrika velja za gonilno gospodarsko silo podsaharske Afrike. Razvoj v Južni Afriki lahko vpliva na zmanjševanje revščine in doseganje razvojnih ciljev tisočletja na regionalni ravni.

Prekrivanje sedanjih procesov regionalnega vključevanja znotraj južnoafriške regije (Južnoafriška razvojna skupnost (SADC), Južnoafriška carinska unija (SACU), Skupni trg za Vzhodno in Južno Afriko) s pogajanjem v okviru sporazumov o gospodarskem partnerstvu bi le zapletlo regionalno trgovinsko vključevanje regije (EP, 2013).

Stališče EU do kmetijstva in drugih občutljivih sektorjev Južne Afrike ter regionalnega razvoja je precej agresivno in se bo le še okrepilo glede na to, da so bila večstranska pogajanja v okviru kroga iz Dohe prekinjena, kar pa lahko ogrozi dosedanja prizadevanja na regionalni ravni za doseganje razvojnih ciljev tisočletja (EP, 2013).

Sektorji visoke tehnologije v Južni Afriki so pod čedalje večjim pritiskom zaradi uvoženih izdelkov iz EU, ki imajo primerjalno prednost, kar lahko povzroča težave za rastoče inovativne sektorje v Južni Afriki (farmacevtska in strojna industrija ter industrija transportnih vozil) in ogrozi regionalni razvoj strateških sektorjev, ki lahko na regionalni ravni prispevajo k izboljšanju standardov in doseganju razvojnih ciljev tisočletja (EU-EEAS, 2013a).

Obdobje izvajanja znižanja tarif iz sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju (ki je preneseno na konec prehoda) je povezano z obdobjem izvajanja območja proste trgovine skupnosti SADC. Liberalizacija trgovine med članicami SADC na eni strani ter liberalizacija trgovine med Južno Afriko in EU na drugi poteka istočasno, zato bo težje preučiti vpliv območja proste trgovine SADC in sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju. Sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju mora podpirati vključevanje skupnosti SADC, pri tem pa ne sme ogroziti sposobnosti držav SADC, da si postavijo vprašanja o južnoafriškem procesu in ga vodijo (EP, 2013).

Omejitve glede pravil o poreklu v zakonu o rasti in potencialu Afrike (Africa Growth and Opportunities Act) so manj stroge v primerjavi s tistimi iz sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju. Omejevalna pravila o poreklu v sporazumu o trgovini, razvoju in sodelovanju zmanjšujejo sposobnost južnoafriških držav za uporabo visokotehnološke zmogljivosti v Južni Afriki, s čimer bi se povečalo bogatenje njihovih proizvodov za izvoz v EU. Ohlapnejša pravila o poreklu lahko spodbujajo pozitivne obojestranske vezi med gospodarstvom Južne Afrike in južnoafriških držav (EP, 2013).

Strateško partnerstvo in skupni akcijski načrt EU-Južna Afrika

Komisija je 28. junija 2006 predlagala strateško partnerstvo EU-Južna Afrika, ki se bo začelo izvajati s skupnim akcijskim načrtom, ki ga bo novembra 2006 predlagal Svet za sodelovanje EU-Južna Afrika (EP, 2013).

Osnovna zamisel je vzpostavitev političnega dialoga, pri čemer Evropska unija in Južna Afrika določita skupna politična stališča o zadevah skupnega interesa, ki bi bil podlaga za oblikovanje skupnega ukrepa bodisi na regionalni ali svetovni ravni, t.j. skupnih ukrepov v Afriki (ohranjanje miru, posredovanje, Novo partnerstvo za afriški razvoj (NEPAD), Afriška unija itd.) ali na svetovni ravni, npr. v okviru Združenih narodov ali Svetovne trgovinske organizacije (migracije, okoljske zadeve, podnebne spremembe itd.). Na ravni južnoafriške regije so predlagani skupni ukrepi glede pandemije AIDS-a, krize v Zimbabveju in regionalnega vključevanja (EP, 2013).

Trenutno potekajo pogajanja o državni strategiji 2007–2013, ki mora biti usklajena z novo strategijo za Južno Afriko in sprejeta kot del skupnega akcijskega načrta.

Poglavitni element strategije je revizija sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju. Komisija med drugim predlaga, da se v sporazum vključijo naslednji elementi (EP, 2013):

- upoštevanje razvojnih ciljev tisočletja; pravno zavezujoče obveznosti, da bo STRS v skladu s sporazumom iz Cotonouja (širjenje orožja za množično uničenje, boj proti terorizmu, boj proti nekaznovanju, podpiranje Mednarodnega kazenskega sodišča, preprečevanje dejavnosti najemniških vojsk);
- okrepljen politični dialog v skladu z revizijo sporazuma iz Cotonouja;
- nadaljnje določbe o liberalizaciji trgovine;
- zavezujoče obveznosti na področju storitev, naložbenih dejavnosti, javnih naročil, intelektualne lastnine, konkurence, standardizacije in ugotavljanja skladnosti, carine, pravil o poreklu;
- okrepitev določb na področjih, kot so pravosodje, svoboda in varnost, pranje denarja, prepovedane droge in migracije, socialne zadeve (zaposlovanje, enakost med spoloma v delovni zakonodaji), programi za izmenjavo mladih, kulturno sodelovanje.

Kratka ocena strateškega partnerstva in skupnega akcijskega načrta

Strateško partnerstvo ne upošteva pomembnega razvoja in družbenega vpliva, ki ga ima lahko prekrivanje revizije STRS in pogajanj o sporazumu o gospodarskem partnerstvu ne le na Južno Afriko, temveč zlasti na države BLNS (Botsvana, Lesoto, Namibija in Svazi) in druge najmanj razvite države v regiji (EP, 2013).

Za Južno Afriko je še posebej problematična vključitev obveznosti o "singapurskih vprašanjih" v sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju. Kljub pritisku EU Svetovna trgovinska organizacija že dolgo časa nasprotuje sporazumom o javnih naročilih in investicijah, kar je deloma razlog za zastoj pogajanj o prosti trgovini med državami SACU in Združenimi državami Amerike. Čeprav ima Južna Afrika v okviru pogajanj o teh vprašanjih boljši položaj v primerjavi z ostalimi državami SACU, morajo pogajanja potekati na podlagi politike, osnovane na dokazih (EP, 2013).

Revizija sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju ne sme zahtevati nadaljnega sodelovanja zasebnega sektorja pri zagotavljanju osnovnih storitev. Južna Afrika je sprejela obsežne obveznosti na področju storitev v okviru Splošnega sporazuma o trgovini s storitvami (GATS) in se že sooča s strogimi omejitvami pri doseganju sprejemljivih ravni dostopa in splošnih storitev. Na področju investicij je Južna Afrika podpisala dvostranske investicijske pogodbe, ki številnim državam članicam EU že zagotavljajo zaščito. Rezultati spodbujanja javnih/zasebnih partnerstev na področju osnovnih storitev so bili različni in s pogosto negativnimi vplivi na revne prebivalce v sektorjih, kot sta oskrba z vodo in javna higiena (EP, 2013).

V okviru strateškega partnerstva je treba prednost nameniti prošnjam za tehnično pomoč na strateških področjih za uresničitev razvojnih ciljev države, ki lahko hkrati pripomorejo k družbenemu in gospodarskemu razvoju južnoafriške regije kot celote. Tehnične zmogljivosti Južne Afrike je treba podpreti z dodatnim razvijanjem zmogljivosti, nudenjem tehnične pomoči in sporazumi o vzajemnem priznavanju na področju varne hrane, sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov. V zvezi s tem je treba predvideti tudi mehanizme za zagotovitev podpore izvoza drugih sosednjih držav znotraj južnoafriške regije (EP, 2013).

Strateško partnerstvo ne predlaga zanesljive strategije za energetska varnost, ki bi upoštevala podnebne spremembe ter njihov družbeni in okoljski vpliv na najrevnejše prebivalstvo Južne Afrike in drugih najmanj razvitih držav v regiji. Trajnostna strategija za energetska varnost, ki

temelji na varstvu okolja in doseganju razvojnih ciljev tisočletja, mora spodbujati razvoj obnovljivih virov energije, kot so sončna energija, vetrna energija in biomasa, ter energetskih virov z majhnim vplivom na okolje, kot so male hidroelektrarne. Od teh pobud morajo imeti korist najrevnejši prebivalci, ki večinoma živijo v oddaljenih podeželskih delih regije. V podporo temu cilju je treba iz proračuna EU zagotoviti sredstva za omogočanje prehoda iz trenutne odvisnosti od ekstraktivnega sektorja k bolj trajnostni nacionalni in regionalni energetske strategiji (EP, 2013).

3.4 Zunanja trgovina

Evropska unija je najpomembnejši trgovinski partner Južne Afrike. V prvih sedmih mesecih leta 2005 je 42,9 % celotnega uvoza Južne Afrike izviralo iz EU in 37,6 % njenega celotnega izvoza je bilo namenjeno v EU. Leta 2005 so uvoženi izdelki iz Južne Afrike predstavljali zgolj 1,4 % delež na trgu EU, medtem ko je bilo v Južno Afriko izvoženo 1,7 % vseh izvoznih izdelkov EU (EP, 2013).

Tabela 4: Blagovna menjava med EU in JAR 2003-2013

Leto	IZVOZ BLAGA (Mio EUR)	RAST (%)	DELEŽ (%)	UVOZ BLAGA (Mio EUR)	RAST (%)	DELEŽ (%)	RAZLIKA (Mio EUR)	SKUPAJ (Mio EUR)
2003	13,594		1,6	15,073		1,6	-1,479	28,667
2004	16,052	18,1	1,7	15,826	5,0	1,5	225	31,878
2005	17,992	12,1	1,7	17,307	9,4	1,4	685	35,299
2006	19,852	10,3	1,7	20,135	16,3	1,5	-283	39,986
2007	20,400	2,8	1,7	22,055	9,5	1,5	-1,656	42,455
2008	20,847	2,2	1,6	24,618	11,6	1,6	-3,770	45,465
2009	16,095	-22,8	1,5	19,252	-21,8	1,6	3,157	35,346
2010	21,761	35,2	1,6	20,421	6,1	1,3	1,340	42,182
2011	26,232	20,6	1,7	21,760	6,6	1,3	4,472	47,992
2012	25,580	-2,5	1,5	20,508	-5,8	1,1	5,072	46,088
2013	24,502	-4,2	1,4	15,544	-24,2	0,9	8,958	40,046

Vir: Evropska komisija 2014

Iz tabele 4 lahko vidimo, da se skupni obseg dvostranske trgovine med EU in Južno Afriko od leta 2003 povečuje. Obseg trgovanja je bil najnižji leta 2009 in je znašal malo več kot 35 Milijard EUR, najvišji je bil leta 2011 in je znašal skoraj 48 Milijard EUR. Lahko bi rekli, da je trgovina med EU in JAR uravnotežena.

Tabela 5: Skupno blago; Top blago po oddelkih 2013 EU-JAR

	UVOZ			IZVOZ		
	Blago	Vrednost Mio EUR	Delež %	Blago	Vrednost Mio EUR	Delež %
	Skupina HS					
	SKUPAJ	15,544	100		24,502	100
1	Biseri,plemenite kovine in izdelki	3,837	24,7	Stroji in naprave	8,236	33,6
2	Mineralni proizvodi	2,529	16,3	Prevozna sredstva	4,870	19,9
3	Navadne kovine in izdelki iz njih	1,751	11,3	Proizvodi kemične industrije...	3,053	12,5
4	Rastlinski produkti	1,566	10,1	Navadne kovine in izdelki iz njih	1,291	5,3
5	Stroji in naprave	1,499	9,6	Plastika, gume in izdelki iz njih	1,140	4,7
	Skupina SITK					
1	Izdelki razvrščeni po materialu	3,513	22,6	Stroji in transportne naprave	12,990	53,0
2	Stroji in transportne naprave	2,742	17,6	Kemični prod	3,586	14,6
3	Blago in transakcije	2,276	14,6	Izdelki razvrščeni po materialu	2,770	11,3
4	Neobdelani materiali	2,120	13,6	Razni izdelki	1,953	8,0
5	Živila in žive živali	1,833	11,8	Mineralna goriva,maziva	831	3,4

Vir: Evropska komisija 2014

Kot je razvidno iz tabele 5 je EU v letu 2013 največ uvažala iz JAR bisere, plemenite kovine in izdelke iz njih in to kar 24,7 %, mineralne proizvode 16,3 %, navadne kovine in izdelki iz njih 11,3 %. Izvažala pa je največ strojev in naprav in to 33,6 %, sledijo prevozna sredstva 19,9 %, proizvodi kemične industrije 12,5 %.

Iz tabele 6 je razvidno, da je vodilni uvozni trg JAR v letu 2013 EU in je znašal 27,9 % celotnega uvoza. Sledijo ji Kitajska, Savdska Arabija, ZDA ter Indija. Pri izvozu je vodilni trg Kitajska z 24,2 %, sledi ji EU z 21,5 %, ZDA, Indija, Saudska Arabija.

Tabela 6: Skupaj blago; Top trgovinski partnerice 2013

UVOZ			IZVOZ			SKUPAJ		
	Partner	Vrednost Mio EUR	Delež %		Partner	Vrednost Mio EUR	Delež %	
	Svet	87,859	100		Svet	92,229	100	
1	EU	24,539	27,9		Kitajska	29,384	31,9	
2	Kitajska	14,192	16,2		EU	14,198	15,4	
3	Savdska Arabija	6,972	7,9		ZDA	6,078	6,6	
4	ZDA	6,170	7,0		Japonska	4,626	5,0	
5	Indija	4,226	4,8		Indija	4,288	4,7	
						Saudska Arabija	7,811	4,3

Vir: Evropska komisija 2014

4 MOŽNOSTI ZA SLOVENSKO GOSPODARSTVO

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je slovenski trg postal del notranjega trga EU. Slovenija je prevzela skupno trgovinsko politiko kot eno od ključnih področji, kjer je pristojnost posameznih držav članic preneseno na nadnacionalno raven (Ministrstvo za gospodarstvo RS, 2005).

Vključitev Slovenije v EU prinaša Sloveniji bistveno večji trg, s tem pa tudi večje možnosti za boljše izkoriščenost produkcijskih faktorjev. V okviru prestrukturiranja gospodarskega sistema Slovenije je članstvo v EU zelo pomembno, saj pospešuje ključne gospodarske reforme (Urad vlade za informiranje, 2005, str. 62).

Pomembnejši bilateralni sporazumi, ki urejajo gospodarsko sodelovanje med državama (IUS-INFO, 2014):

- Uredba o ratifikaciji sporazuma o vzpostavitvi diplomatskih odnosov med Republiko Slovenijo in Južnoafriško republiko
- Uredba o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Južnoafriške republike o ukinitvi vizumov za imetnike diplomatskih in službenih potnih listov
- Zakon o ratifikaciji Dogovora med Upravo Republike Slovenije za jedrsko varnost in Svetom za jedrsko varnost Južne Afrike o izmenjavi tehničnih informacij in sodelovanju na področju jedrske varnosti
- Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Republiko Južno Afriko na drugi strani o spremembi Sporazuma o trgovini, razvoju in sodelovanju

Kot so sporočili iz Gospodarske zbornice Slovenije se menjava med državami krepi, v JAR kljub oddaljenosti uspešno poslujejo nekatera slovenska podjetja. Leta 2012 je slovenski izvoz v JAR dosegel 30,5 milijonov evrov, kar je skoraj 14 odstotkov več kot leto prej. Uvoz se je povečal za 10 odstotkov na več kot 16 milijonov evrov (Novice, 2013).

Častni konzul JAR v Sloveniji Janez Pergar je izrazil interes in željo po povečanju in nadgradnji sodelovanja med obema državama in dodal, da za to obstajajo številne priložnosti. Za njihovo izkoriščanje pa je treba vložiti veliko energije, zaupanja in potrpljenja, saj gre za

nov trg, nove ljudi in drugačno kulturo. Dobro je za pomoč poiskati lokalnega partnerja (Novice, 2013).

Predsednik Plexus Group in častni konzul Slovenije v JAR Prieur du Plessis, ki je tudi poslovnež, je ugotovil, da imata državi veliko skupnega. Gre za odprti gospodarstvi, relativno mladi demokraciji, za kateri le »prišel čas, da zavzameta mesto na svetovni platformi« Tako kot predstavlja Slovenija možno vstopno točko na širši trg, to velja tudi za JAR, ki omogoča dostop do 700 milijonov velikega potrošniškega trga podsaharske Afrike. Po njegovem je pravi čas za nadgradnjo obstoječega poslovnega in investicijskega sodelovanja ter vzpostavitev novih stikov (GZS, 2013).

Denis Bolanca iz Decido d.o.o. je predstavil izkušnjo slovenskega podjetja s poslovanjem na trgu JAR. Zelo jasno je izpostavil, da je priložnosti ogromno, ni enostavno, »novi trg, novi ljudje, nova kultura«, a je treba vztrajati. Kot prednost pa je izpostavil, da smo kljub oddaljenosti v isti časovni coni, predvsem, ker je treba biti pripravljen na pogosta službena potovanja v to državo. Svetoval je, da podjetja poiščejo lokalno pomoč, torej partnerja na licu mesta. Pozornost pa treba posvetiti tudi zahtevam it t. im. Broad-Based Black Economic Empowerment o predpisanem deležu zaposlovanja temnopoltega prebivalstva (GZS, 2013).

Predstavnica veleposlaništva JAR na Dunaju je dodala, da, je zaupanje izrednega pomena. Ko pa si to enkrat pridobiš in se oblikuje prijateljstvo, pridobiš prijatelja za vse življenje (GZS, 2013).

V 1.000 EUR

Tabela 7: Blagovna menjava med Slovenijo in JAR 2008-2013

Leto	Izvoz blaga	Uvoz blaga	Skupaj	Saldo
2008	25.422	22.821	48.243	2.601
2009	17.811	4.686	22.497	13.125
2010	25.689	7.249	32.938	18.440
2011	28.738	19.560	48.298	9.178
2012	29.797	16.167	45.964	13.630
2013	34.197	13.977	48.174	20.220

Vir: Statistični urad RS; ITC, september 2104.

Iz tabele 7 je razvidno, da blagovna menjava med Slovenijo in JAR raste in pada. Na eni strani se izvoz blaga povečuje in je lani znašal dobrih 34 Milijonov EUR. Na drugi strani, uvoz blaga od leta 2009 pada-raste in se je leta 2011 z dobrimi 19.5 Milijoni EUR približal znesku 22,8 Milijonom EUR iz leta 2008.

Slovenija v JAR največ izvažata električne stroje in opremo, farmacevtske proizvode, ter izdelke iz kavčuka in gume. Na drugi strani pa iz te države daleč največ uvažamo železo in jeklo. (Statistični urad RS; ITC, september 2014).

Poslovanje med JAR in Slovenijo se povečuje, a kljub temu je JAR za veliko slovenskih podjetji (Slovencev) še vedno velika neznanka. Na eni strani je veliko poslovnih možnosti, na drugi strani še več poslovnih ovir. Prva ovira je, da so v JAR močno prisotna vsa večja svetovna podjetja, ki trdno držijo v rokah monopol nad trgovino. Druga ovira, ki verjetno pesti vse svetovno gospodarstvo, je bližina Kitajske, ki je preplavila južnoafriški trg s svojimi izdelki in večjimi naložbami. Navsezadnje pa je eden od večjih dejavnikov tudi strošek transporta iz Evrope na ta del celine. Torej, če želijo slovenska podjetja prodreti na ta trg, morajo imeti izredno zanimiv izdelek, po konkurenčnih cenah.

5 SKLEP

Republika Južna Afrika je republika na skrajni konici afriške celine. Na vzhodu jo obliva Indijski ocean, na zahodu Atlantski ocean. Zaradi njene lege, je bila že konec 15. stoletja, afriška obala pomembna vmesna postaja za pomorščake na poti v Indijo. Sprva so bila to le pristanišča, kjer je potekala izmenjava blaga z domorodci. V času holandske pomorske premoči, 17. je Južna Afrika postala kolonija. Tudi Velika Britanija je želela utrditi svoj vpliv na tem območju, to je vodilo do angleško-nizozemskih vonj ter burskih vojn. Prihod belega človeka ni prinesel za tamkaj živeče domorodce-plemena nič dobrega. Morali so se boriti za svojo zemljo, se seliti v notranjost države, postali so cenena delovna sila, začeli so izgubljati določene človekove pravice. Več kot štiri desetletja ja vladal apartheid, ki je bil politična doktrina, s katero je vlada Južnoafriške republike imenovala svoj sistem rasne segregacije, zatiranje in izkoriščanje. Ta sistem je omogočal belemu človeku, ki je predstavljal manj kot petino prebivalstva, da je vodil politiko republike. Črnemu človeku so bile odvzete vse temeljne človekove pravice. Južna Afrika je postala država, kjer so bile razlike med premožnim in revnim največje, seveda v korist kapitalsko sposobnemu belemu vladajočemu razredu. Indikatorji apartheida med belim in črnim prebivalstvom nam kažejo ta velik razkorak med belim in črnim prebivalstvom. S prvimi več rasnimi volitvami je leta 1994 postala demokratična država.

Republika Južna Afrika je država, bistveno drugačna od tiste, ki se je pred dvajsetimi leti osvobodila apartheida. Iz travme apartheida je prešla v demokratično, strpno, spravno in več rasno družbo. Dosegla je finančno in gospodarsko stabilnost, ki ji omogoča nadaljnjo gospodarsko rast v korist vseh njenih prebivalcev. Postala je ključni igralec v regiji in na afriški celine. Južna Afrika je največja politična ter daleč najmočnejše gospodarstvo v podsaharski Afriki in je v skupini AKP.

Močne vezi med EU in Republiko Južno Afriko, ki so se razvijale od začetka južnoafriške demokracije leta 1994, so se leta 1999 s podpisom TDCA še utrdile. V tem sporazumu so zajeti gospodarski in trgovinski odnosi ter sodelovanje na političnem, socialnem, kulturnem, okoljskem, zdravstvenem in drugih področjih. Ključni element tega sporazuma je ustvariti območje proste trgovine z asimetričnim časovnim razporedom in zaščito občutljivih sektorjev. EU je namreč glavni trgovinski in investicijski partner JAR. S sporazumi si želita doseči boljši dostop obeh do svojih trgov. Sporazum vključuje tudi zagotovitev trajne finančne pomoči EU v okviru Evropskega programa za obnovo in razvoj. Usmerjen je zlasti na

pospeševanje gospodarskih dejavnosti in rast, na socialne storitve, zagotavljanje vode in sanitarne ureditve, v izobraževanje, v zdravstvo v boju proti HIV/aids. Evropska unija je iz vidika razvoja najpomembnejši donator. Južna Afrika in EU delita skupne politične, družbene in etične vrednote, kot so demokracija, človekove pravice, spoštovanje pravne države in dobrega javnega upravljanja, strpnost, enakost, zavezanost boju proti revščini in socialni izključenosti ter pospeševanje trajnostnega razvoja. Obe sta zavezani agendi miru in stabilnosti, upravljanja, demokracije in boja proti revščini na celotni afriški celini. EU je glavni gospodarski trgovinski partner Južne Afrike, saj predstavlja 21,3% njenega izvoza in 28,8 % njenega uvoza. Južna Afrika je tudi največji trgovinski partner EU v Afriki. Izvoz EU v Južno Afriko se je od začetka veljavnosti STRS (2004) v povprečju povečal za 8,4% letno. Južna Afrika in EU imata veliko skupnega, kot graditeljici mostov med severom in jugom, med vzhodom in zahodom ter med narodi, civilizacijami in verstvi. To lahko naredita najbolje v partnerstvu. Vendar pa takšnega strateškega partnerstva ni mogoče zgraditi čez noč, je namreč rezultat dinamičnega razvoja.

Od kar je Slovenija članica EU ima bistveno večji trg in s tem tudi večje možnosti. Za Slovenijo, JAR zagotovo predstavlja nov perspektiven trg ter velik izziv. Slovenska podjetja so že dolgo prisotna na južnoafriškem trgu in imajo pozitivne izkušnje s svojimi lokalnimi partnerji. Sodelovanje med Slovenijo in JAR se v zadnjih letih krepi. Občutna rast menjave v zadnjih letih pa nakazuje na številne nove poslovne priložnosti.

JAR se je v dvajsetih letih demokracije, s pomočjo sodelovanja z EU razvila v najmodernejšo in industrijsko najbolj razvito afriška država, hkrati pa tudi največja izvoznica in uvoznica blaga in storitev. V svetovnem merilu je JAR prva po proizvodnji in izvozu zlata in platine, ter četrta največja proizvajalka diamantov na svetu.

Devetnajst let po koncu apartheida, ki je pustila globok pečat na vseh družbenih ravneh, se JAR še vedno sooča s svojo nedavno kruto preteklostjo, kljub temu je dosegla izreden napredek. Oblikovala je demokratično družbo, ki temelji na pravičnosti, rasni enakopravnosti, spoštovanju pravic verskih, kulturnih, jezikovnih in avtohtonih skupnosti. Vpeljani so nove politike in programi, namenjeni izboljšanju kakovosti življenja velike večine ljudi, vključno z zagotavljanjem osnovnih storitev socialnega skrbstva.

Vendar je še danes zaznamovana s svojo preteklostjo, saj se še danes sooča z veliko družbeno in gospodarsko razliko, ki vpliva na celotno družbo. Visoko stopnjo razširjenosti virusa HIV/AIDS, ki je posledica visokih družbenih in gospodarskih stroškov, skrajšana življenjska

doba, izguba gospodarsko aktivnih ljudi in povečano število sirot. S kriminalom in nasiljem, ki so mu izpostavljeni zlasti otroci in ženske. Sooča se s pomembnimi okoljskimi izzivi, kot so dostop do vode za kmetijstvo i pitno vodo, ravnanje z odpadki in onesnaževanje, ki vplivajo na varno preskrbo hrane, gospodarski razvoj naj revnejših.

6 LITERATURA IN VIRI

6.1 Literatura

1. Beyers, N. (1985). *Where is South Africa Going?* Monthly Review: članek.
2. Bobek, V. in Živko, T. (2002). *Poslovni vodnik po skupni zunanjetrgovinski politiki Evropske unije*. Ljubljana: Gospodarska zbornica Slovenije.
3. Čelik, S. (1996). *Ekonomska politika v Južnoafriški republiki*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
4. Davis, J. (1995). *Sanctions and apartheid: The economic challenge to discrimination. Economic sanctions: Panacea or Peacebuilding in a Post-Cold War World*. Boulder: Westview.
5. Doberšek, J. (2006). *Skupna zunanjetrgovinska politika EU*. Diplomsko delo. Maribor: EPF.
6. Gospodarska zbornica Slovenije. (2003). Doberšek, J. (2006). *Skupna zunanjetrgovinska politika EU*. Diplomsko delo. Maribor: Univerza Maribor ekonomsko - poslovna fakulteta.
7. Jaeneck, H. (1979). *Beli gospodarji: Tristo let vojne in nasilja v Južni Afriki*. Ljubljana: Založba Borec.
8. Jelenko, T. (2006). *Skupna zunanjetrgovinska politika EU do držav ACP*. Diplomsko delo. Maribor: EPF.
9. Jones, A. R. (2001). *The Politics and Economies of European Union*. Celthenhan.
10. Južnič, S. (1982). *Apartheid v Južnoafriški republiki*. Teorija in praksa. Ljubljana.
11. Ki-Zerbo, J. (1977). *Zgodovina črne Afrike*. Ljubljana : Založba Borec.
12. Lešnik, A. (1987). *Politika apartheida ali ločen razvoj ras v Južni Afriki*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
13. Lowenberg, A. (1989). *An Economic Theory of Apartheid*. Economic Inquiry.
14. Moussis, N. (1999). *Evropska unija*. Ljubljana.
15. Roskam, K. L. (1960). *Apartheid and discrimination*. Leyden: A. W. Sythoff.

16. Simons. G.(1999). *Imposing Economic Sanctions: Legal Remedy or Genocidal Tool?*. London: Pluto Press.
17. Steiner, G. A., Steiner J. F.(1991). *Business, Government and Society: a managerial perspective: Text and Cases*. 6th ed. New York: Mc Graw-Hill.
18. Senjur, M. (1999). *Makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*. (3. Izdaja). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

6.2 Internetni viri

1. Cliffe Dekker, Hofmeyr. (2013). Pridobljeno 5.11.2013 s spletne strani <http://www.cliffedekker.co.za/>.
2. Finančna hiša d.o.o. (2012). Kaj pa Afrika?. Pridobljeno 19.11.2013 s spletne strani <https://www.financnahisa.si/novica/820-kaj-pa-afrika>.
2. Evropska komisija.(2014). Pridobljeno 15.11.2014 s spletne strani http://exporthelp.europa.eu/thdapp/display.htm?Page=cd%2fcd_southafrica.html&doctype=main&languageid=en, dne 15.11.2014.
3. Evropska komisija. (2013).Pridobljeno 7.11.2013 s spletne strani <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/>.
4. Evropsko komisija. (2010). Pridobljeno 18.11.2013 s spletne strani <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?Mode=dbl&lang=sl&ihtmlang=sl&lng1=sl,sl&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=509676:cs>.
5. Evropski parlament. (2013). Poročilo o strateškem partnerstvu med EU in Južno Afriko. Pridobljeno 13.11.2013 s spletne strani <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0310+0+DOC+XML+V0//SL#title1>.
6. Evropski parlament. (2013b). Pravila trgovanja za države v razvoju. Pridobljeno 12.11.2013 s spletne strani http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.2.3.html#_ftnref6.
7. Evropski parlament. (2013c). Afrika. Pridobljeno 15.11.2013 s spletne strani http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.5.html.

8. Evropa. (2013). Povzetki zakonodaje EU. Pridobljeno 15.11.2013 s spletne strani http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/index_sl.htm.
9. EU-EEAS. (2013). Pridobljeno 25.11.2013 s spletne strani http://eeas.europa.eu/delegations/south_africa/eu_south_africa/political_relations/index_en.htm.
10. EU-EEAS. (2013a). Pridobljeno 25.11.2013 s spletne strani http://eeas.europa.eu/delegations/south_africa/eu_south_africa/political_relations/agreements/index_en.htm.
9. Financial Times, 21. februar (1985).; Lipton, (1988). Pridobljeno 3.12.2013 s spletne strani <http://www.iie.com/research/topics/sanctions/southafrica2.cfm>.
10. Gottfried Wellmer. Konfliktprävention und Aussenwirtschaftspolitik.(1996). Pridobljeno 8.11.2013 s spletne strani <http://www.wissenschaft-und-frieden.de/seite.php?artikelID=1152>.
11. Gospodarska zbornica Slovenije. (2013). Južna Afrika-dežela priložnosti. Pridobljeno 7.12.2013 s spletne strani <http://mediji.gzs.si/slo//61553>.
12. IUS-INFO Register predpisov RS. (2014). Pridobljeno 10.11.2014 s spletne strani http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Juznoafriška_republika/Bilateralni_ekonomski_odnosi_s_Slovenijo_4124.aspx.
13. Izvozno okno. Zunanja trgovina.(2013). Pridobljeno 11.2014 s spletne strani http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Juznoafriška_republika/Zunanja_trgovina_4123.aspx.
14. Libery of Congress. Contry Studies: South Africa. (1996). Pridobljeno 1.9.2012 s spletne strani <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/zatoc.html>.
15. Ministrstvo za gospodarstvo RS. Trgovinska politika. (2005) Pridobljeno 5.12.2013 s spletne strani <http://www.mg.gov.si/index.php?id=7704>, dne 5.12.2013.
16. Novice. V Ljubljani o JAR kot deželi priložnosti. (2013). Pridobljeno 7.12.2013 s spletne strani http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2013/05/v_ljubljani_o_jar_kot_dezeli_priloznosti.aspx, dne.
17. TRADING ECONOMICS. (2014). Pridobljeno 10.11.2014 s spletne strani <http://www.tradingeconomics.com/south-africa/gdp-per-capita>.

18. UNCTAD, UNCTADstat.(2013). Pridobljeno 9.12.2013 s spletne strani <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>.
19. Urad vlade RS za informiranje.(2005) Evropske institucije. (2005). Pridobljeno 8.12.2013 s spletne strani <http://www.evropa.gov.si/institucije>.
20. Santa Cruz Sentinel (Santa Cruz, California). (1971). Pridobljeno 15.11.2013 s spletne strani <http://www.newspapers.com/search/#lnd=1&query=1971++apartheid&offset=19&t=1900>.
21. Statistični urad RS: ITC. (2104). Pridobljeno 14.11.2014 s spletne strani http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Juznoafrika_republika/Bilateralni_ekonomski_odnosi_s_Slovenijo_4124.aspx.
22. Washington Post, 17. september 1986; Lipton. (1988). Pridobljeno 22.11.2013 s spletne strani <http://www.piie.com/research/topics/sanctions/southafrica.cfm>.
- 23.Apartheid.(2013). Pridobljeno 28.11.2013 s spletne strani <http://en.wikipedia.org/wiki/Apartheid>.

7 PRILOGA

Seznam kratic

AASM | Associated African States and Madagascar|

ADF | United Democratic Front |

ACP | Africa, Caribbean, Pacific |

AIDS | Acquired Immunodeficiency Syndrome |

AKP | afriške, karibske in pacifiške (države) |

ANC | African National Congress |

AU | African Union |

BDP |Bruto domači proizvod

BDP p.c. | Bruto domači proizvod na prebivalca|

BLNS | Botsvano, Lesotom, Namibijo in Svazijem|

BRICS | Brazil, Russia, India, China and South Africa |

DVR | Države v razvoju |

EFTO | European Free Trade Association|

EGS | Evropska gospodarska skupnost|

EP | European Parliament |

EPA | Economic Partnership Agreement |

ERS| Evropski razvojni sklad|

ES |Evropska Skupnost|

EU | European Union |

FTA | Free Trade Agreement |

GATS | General Agreement on Trade in Services). |

GZS |Gospodarska zbornica Slovenije|

G8 | Group of 8 |

G-20 |Group of 20|

GPA |Agreement on Government Procurement |

HIV | Human Immunodeficiency Virus |

HS |Harmoniziran standard|

JAR |Republika Južna Afrika |

MFN |Most favoured nation clause|

NEPAD | New Partnership for Africa's Development |

NP |National party |

OPEC |Organization of Petroleum-Exporting Countries|

OZN |Organizacija združenih narodov |

PAC |Panafrican Congres|

PDEU | Pogodbe o delovanju Evropske unije |

SACU | Southern African Customs Union |

SADC | Southern African Development Community |

SITC |Standard International Trade Classification|

STRS | Sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju |

STO | Svetovna trgovinska organizacija |

TDCA | Trade, Development and Cooperation Agreement |

USD United States dollar

VOC |Vereenigde Oostindische Companie |

VS |Vrhovno sodišče|

ZDA |Združene države Amerike |

ZRN |Zahodna Nemčija |

